

БЮЛЕТИН

Културно-информационен център на българското малцинство
“Цариброд” – клон Босилеград

Година 6. Брой 34. Декември 2003 година Безплатен екземпляр

БЮЛЕТИН

Основател и издател: Гражданско сдружение Културно информационен център на българското малцинство “ЦАРИБРОД” Димитровград, Площад на освобождението № 8.

Редакция: Иван Николов, Радко Стоянчов и Александър Димитров. Технически редактор: Новица Божилов.

Адрес: Ул. Маршал Тито № 15, 17540 Босилеград, тел./факс: 017/78 – 254.

Главен и отговорен редактор: Иван Николов.

Печата: Графическо предприятие “Мишич”, Ниш, Земунска 18 тел. 018/715 691.

Политика – “по кьошета на ушета!”

Тази есен в сръбската империя бе много тъжна.

Прилива на демокрация отприщи затворената комунистическа канализация и на повърхността на обществото отново изплуваха подземните мърсотии. Собствениците на военната плячка и на ограбеното обществено имущество сериозно претендират и за политическа власт с цел да операт мръсните пари и легално да продължат грабежа си. След като гръмнаха Джинджич, вече нищо не им стои на пътя. Освен народа. Ако се наложи, и него са готови да го махнат.

И третите президентски избори в Сърбия не успяха поради низката избирателна активност. И тоя път сръбските граждани бойкотираха омръзналите им кандидат-президентски лица в очакване да се появи някой по-нормален човек. Дотогава, крайната националистическа десница в Сърбия има шансове да спечели парламентарните избори. Коего, нали, не е чак толкова лошо!? В Босилеград и Цариброд радикалите събраха над две хиляди гласа. Честно казано, никога не съм си мислил, че у нас има толкова много душмани на Сърбия.

Има ни всякакви, но от тази есен имам чувството, че духът на българското малцинство вече е излязъл от бутилката в която беше затворен досега. Това винаги се случва когато стомахът започне да се изкачва към главата и да мисли вместо нея. Пък и редица неправителствени организации в България поразръчкаха общественото мнение по нашия въпрос. Концертът организиран под названието “Зов за Западните покрайнини” събра над 5 000 души в Националния дворец културата, а подписката за промяна на статута на Западните покрайнини вече превиши 250 000 подписа. Българският президент Георги Първанов също кацна в Белград и сериозно си поговори със сръбските власти за положението на българското малцинство. Сръбската страна го е уверила, че у нас всичко си е наред, но въпреки това Първанов си е отишъл доста ядосан.

Междувременно, Националният съвет на българското малцинство в Ниш, назначен по къса процедура от министър Расим Ляич, продължава да мълчи. Въпреки че съвета още не е регистриран, неговият председател Ангел Йосифов се показва тук-таме, дава изявления, посещават го разни евро-

емисари, а той оптимистично клати глава – всичко ще се оправи, само Сърбия да стане член на НАТО и ЕС!

В Цариброд КИЦ-а организира кръгла маса на тема “Състоянието и перспективата на обучението по български език”. Видни представители на българското малцинство два дни умуваха какво да го правят той пусти български език! И накрая пак му намериха цаката – решиха да попреправят старият “двуезичен модел”, та така хем да е на български, хем да е на сръбски – само и само да не се приложи Член 7. ал. 2. от Закона за основите на системата на образованието и възпитанието който гласи: “За принадлежащите към националните малцинства образователно-възпитателната работа се осъществява на майчин език.”

Председателят на ДСБЮ Йовица Костов, който успешно прекара летните жеги на сянка, след “свиньоколя” отърча в Белград и послушно се подписа под коалицията “Заедно за толерантност – Чанак – Каса – Ляич.” Така от “принципен” критик на Съюзното министерство за национални малцинства, на Националния съвет на българското малцинство и на кмета Владимир Захариев, бачо Йованчо “легна на брашно” и се подчини на Расим Ляич. Вероятната причина е – обещано депутатско местенце! Въпреки че той не намери за нужно да осведоми членството си какво точно е подписал. И дали всичко е наред с неговия председателски мандатец?

На 12 декември Чанак – Каса – Ляич трябваше да се представят в Босилеград. Вместо тях дойде само аркадаш Расим. Йозеф Каса и Ненад Чанак на които най-много се разчита да прескочат 5% бариера, не рачиха да дойдат в Босилеград. Сигурно и на тях нещо не са им ясни работите с това “ново, реформирано ДСБЮ” – както го нарече Йовица Костов. Иначе това е четвъртата коалиция която ДСБЮ подписва. Предишните три: “ДЕПОС”, “Заедно” и “ДОС” се оказаха дибидюс ялова работа. Три пъти да паднеш на един същ камък не е знак за особена интелигентност.

И докато Йовица Костов и някои други мераклии за депутати в сръбския парламент теглят към Белград, батко-Владко почна да се дърпа към София. Довчерашните “люти съперници” Йовица Костов и батко-Владко, сега ръка под ръка ходиха на гости при кмета на София Стефан Софийански! Какво да ги прави човекът, посрещнал ги е по дрехите и ги е изпратил по акъла! Според добре осведомени източници почерпил ги е с някоя и друга “Троянска ракия!”

Нямам нищо против Софийански да помогне с нещо на Босилеград, (стига да може), ама помага ли се на такива дето са българи от 20 века, а водят борба против българския език в училищата, и щом влезнат в общината веднага почват да говорят на сръбски! Знае ли Софийански, че младите образовани специалисти за които българските данъкоплатци отделят от устата си да ги изучат, в Босилеград не могат да си намерят работа защото са “български шпиони”, а на тяхно място не друг, а владиката Врански Пахомийе назначава седемдесетгодишни пенсионери, проверени “сръбски патриоти” с шайкачи и ботуши?! Има ли виновни затова? Впрочем, кой е длъжен да приложи Член 11. от Закона за Защита правата и свободите на малцинствата според който там където принадлежащите към национални малцинства превишават 15% според последното преброяване, малцинствения език задължително се въвежда като служебен? Батко-Владко като лоялен гражданин на Сърбия и кмет на Босилеград, е длъжен да уважава нейните закони, няма как.

И така, у нас всичко си е на мястото: в училищата обучението пак се кара на сръбски, в църквите се служи на сръбски, служебният език е сръбски, българите пак са “държавни врагове № 1”, няма работа, няма пари, законите се прилагат в зависимост от партийната оцветеност на потърпевшия – и избори, избори, избори...

Ако не знаете за кого да гласувате, седете си в къщи!

Иван Николов

Пет години КИЦ “Цариброд” – Босилеград

Държавници и политици често пъти имат къса памет и забравят, че обещания и задължения дадени от името на държавата задължават и ония които идват след тях. Затова трябва да им се припомня.

На 2 октомври 1998г. с помощта и подкрепата на българската държава, с тържествена програма, официално бе открит Културно-информационния център “Цариброд” в Босилеград. На откриването участваха над 200 души от София, Кюстендил, Цариброд, Ниш и Белград. Гости бяха външният зам. министър Марин Райков, председателят на Агенцията за българите в чужбина доц. Пламен Павлов,

българският посланик в Белград Ивайло Трифонов, председателят на ВМРО Красимир Каракачанов, представители на Министерството на културата на България, на Министерството на образованието, на Парламентарната група на СДС, зам. кметът на София и много други. От сръбска страна само градоначалника на Ниш изпрати свой представител на откриването на центъра. Центърът бе осветен от свещениците на и двата враждуващи синода на Българската православна църква. Сръбските свещеници отказаха да участват в освещаването. Певиците Янка Рупкина, трио "Българка" и оперния певец Иван Бенчев изпълниха културната част от програмата. Основните цели на центъра тогава бяха и си останаха същите и до днес: развиване на културна, просветна и информационно издателска дейност с цел опазване на националната идентичност на българското национално малцинство в Сърбия и Черна Гора и постигане на културно, просветно, издателско, информационно и спортно сътрудничество.

По повод тържественото откриване тогавашния министър-председател на Република България Иван Костов каза:

"Изключително радостен съм, да поздравя всички българи от Западните покрайнини с откриването на Български културно-информационен център в Цариброд. Тази дълго мечтана институция на българщината ще има важно признание да съхрани и укрепва българското самосъзнание на хилядите наши сънародници в СР Югославия. Нейното значение се оценява високо от българското правителство. Уверяваме ви, че гарантираме пълно съдействие за развитието и дейността на културно-информационния център. Това е в духа на новата политика на България, насочена към активна и последователна защита на правата на нашите сънародници в чужбина и осигуряването на условия за запазване на чувството им за принадлежност към българския народ. Пожелаваме ви много успех и много смелост".

Зам. министъра на външните работи Марин Райков каза:

"Всички ние и цялото ни отечество с постоянна загриженост следим събитията в страната където живеете и болезнено преживяваме заедно с Вас тревогите и безпокойствието от тежестите на днешния ден и надеждите Ви за по-добър и по-спокоен живот утре.

От името на всички българи искам да изразя уважението към силата на Вашия дух, който направи възможно в тези трудни времена създаването на Културно-информационния център "Цариброд" и неговия филиал в Босилеград. Това събитие е напълно в духа на най-добрите традиции на Българското Възраждане, когато любовта към книгата и родната реч вля усилията на българите в мощен порив да докаже на Европа, че ние сме народ с хилядолетна история и традиции.

Искам да Ви уверя, че никога няма да бъдете изоставени или забравени от своето Отечество. В рамките на нашите сили и възможности, ние винаги ще Ви оказваме подкрепа и съдействие, така както откликнахме на нуждите на културно-информационния център. Нека да имаме и други подобни радостни поводи за събиране и празник. Не забравяйте, че защитата на народностното ни самочувствие, гордост и права на българи, живеещи в Западните покрайнини, са във Вашите ръце, за което винаги ще имате нашата всеотдайна помощ.

Българският посланик в Белград Ивайло Трифонов заявя:

"Дошло е времето вече действително всички ние да се чувствуваме деца на една майка родина, независимо къде живеем. И нека този културен дом бъде един велик стълб за опазване на културната идентичност на българите в Югославия..."

В телеграмата на министъра на Министерството на културата г-жа Емма Московка пише:

"Поднасям Ви своите искрени благопожелания при откриването на Културно-информационния център на българското малцинство в Босилеград. Вярвам, че и в бъдните дни центърът ще продължи своя благороден път, за да могат искрите на това духовно огнище да бъдат все по-ярки и да проникват все по-дълбоко в душите ни, за да не забравяме никога корените на културата и традициите си и исконните български ценности съхранили общочовешките добродетели да бъдат винаги ваша опора и вяра".

Председателят на Агенцията за българите в чужбина Пламен Павлов по друг повод пише:

"Появата на центъра като легитимна институция е наистина събитие от неизмерима стойност и значение за града, защото той е призван да удовлетвори огромната потребност на босилеградчани от запазването на тяхната национална идентичност, родовия им корен и традиции и поддържане на жива връзка с България..."

Центърът е и доказателство, че България не е забравила своите сънародници отвъд границата и не е равнодушна към тяхната съдба и нужди. От своя страна Агенцията за българите в чужбина, заедно с

други държавни институции, неправителствени организации и частни лица, ще оказва всячески подкрепа на работата на Центъра...”

Не случайно припомням изявленията на най-високите държавни представители на Република България по повод петата годишнина от КИЦ-а. Защото политиците, особено когато се сменят от власт имат къса памет, и забравят, че обещания и задължения казани и написани от името на държавата, задължават и ония които идват след тях. Затова отново им припомням.

Чувството за обективност ме кара да припомня и как тогава беше посрещнато откриването на центъра от сръбският печат и властите. “...създаването на КИЦ-а е най-голямата българска провокация в последните 40 години” – пишеше “Борба”. Изпълнителният отбор на ОО на СПС в Босилеград в “Братство” излезе със становище, че става дума за “...различни политически облици от позицията на великобългарската политика с ясни териториални претенции спрямо част от територията на Сърбия, която те наричат “Западни покрайнини”... територията на Сърбия е цялостна, без каквито и да е Западни покрайнини и че всички нейни граждани без оглед на националност и вероизповедание са равноправни и ползват еднакви граждански права... Затова българската народност, като лоялни граждани на Сърбия и Югославия, не се нуждае от никакви защитници от чужбина, па нека са те и от България... Гражданите на нашата община... със своето досегашно поведение, ясно са изказали мнението си, че за нас единствена родина е Сърбия и Югославия”.

Сърбия и Югославия! Сърбия и Черна Гора. Сърбия... Какъв кошмар! Какво да правят горките, такова беше времето. Пък и от хляба по-голямо няма.

КИЦ “Цариброд” в Босилеград обаче бе открит и интензивно заработи с организиране на културни, спортни и туристически програми за принадлежащите към българското малцинство: концерти, изложби, театрални представления, промоции, екскурзии, летни и зимни почивки, шахматни игри, посещения на спорти състезания, курсове по английски език, читалищна дейност, издаване на видеокасети, участие в работата на неправителствени организации в България и СЧГ, посредничене и помощ при записване на принадлежащите към българското малцинство на университетите и техникумите в България, посредничене за спешна медицинска помощ в България, хуманитарна дейност.

Към днешна дата в петгодишната си дейност КИЦ-а в Босилеград организира и проведе 137 български културни мероприятия. Издаде 34 броя независимо двумесечно списание “Бюлетин” което се разви в едно от най-търсените списания в Западните покрайнини с цветни корици и тираж от 800 екземпляра. Бюлетина беше забранен по време на режима на Милошевич, отново бе задвижен и отново спрял по време на НАТО бомбардировките.

През изтеклите пет години чрез КИЦ-а българската култура отново се завърна сред българското малцинство. В КИЦ-а се роди и идеята за изграждането на кабелна телевизия в Босилеград. С това българските културни програми влязоха в почти всяка къща в града. Почти едно цяло младо поколение израсна с българската култура без чувство за вина че е българско.

Днес много неща са по-различни отколкото преди пет години. КИЦ-а преживя и продължава своята възрожденска дейност. Не може да се оплаче и от липса на резултати. Случиха се и много неприятни неща. Дрезги, разколи, боричканета, отлюспвания... Създаване на паралелни и конкурентни структури като реакция на дейността на КИЦ-а. Някои от тях вече изчезнаха, други са на път да изчезнат. Времето полека Хроника на българо-сръбските отношения

Посещението на Георги Първанов е първата официална визита на български държавен глава след Втората световна война. От Освобождението на България 1878г. – вече 125 години България и Сърбия са в състояние на непрестанна вражда.

Причината е, сблъсъкът на двете им национални доктрини предвиждащи териториално присъединяване на земи, които и Белград и София смятат за свои. Българската политическа мисъл смята, че българи живеят до Морава. Сръбската – някъде до реките Искър и Места. Някои сръбски учени пък смятаха, че сръбското племе живее чак до Черно море. Като доказателство им служеше името на Несебър, тълкувано като “не сърби”, т.е. че всички наоколо били сърби.

Сблъсъкът започва от първия ден на българската независимост. Отношенията се развалят през 1885г. с внезапното нападение на Сърбия на България при Съединението.

Победната за България война издълба дълбока пропаст между политиците на двете държави. В следващите години започват войните за Македония – Балканска, Междусъюзническа, Първа и

Втора световна. Между войните сърбите избиват българите и ги обявяват най-напред за “прави сърби” а след това и за “македонци”.

През 1934г. югославският крал Александър посещава София. Следва Деветнадесетомайския преврат и забраняване на ВМРО и Западнопокрайнинските организации. Преди Борис III да върне визитата, Александър е убит в Марсилия от Владо Черномоземски.

През 1946г. Тито и Димитров уточняват Бледското споразумение за Балканска федерация и си правят “трампа” – България да отстъпи на Югославия Пиринска Македония, а Югославия на България – Западните покрайнини. Слон за кокошка. За Тито, България е още една югославска република. За Димитров, това е нещо като нова Австро-Унгария. На базата на това споразумение, комунистическата власт в България през 1946г. записва 180 000 българи в Благоевградски окръг като “македонци”. Това дава силен коз на югославските и македонските власти които и до днес размахват. Обаче през 1992г. в Благоевградски окръг като “македонци” са се декларирали само 10 000 души, а през 2001г. – едва 4 000. В Пиринския край през 1989г. с чужда помощ е създадена “ОМО Илинден”, която настоява за отцепването на Пиринския край от България. През февруари 2000г. Конституционния съд на Република България я обявява за незаконна.

На входа на бившия царския дворец в София, на 25 ноември 1947г. Тито е посрещнат с югославски, а не с български гвардейци. Обидно и безпрецедентно угодничество от страна на България. Тълпите скандират “Сталин, Тито, Димитров”!

В Македония от 1945г. до 1950г. са избити около 20 000 души само заради това защото твърдят, че са българи. 120 000 души минават през югославски лагери и затвори пак по същото “обвинение”.

През 1953г., след смъртта на Сталин, БКП взима решение да активира връзките с Югославия като с “буржоазна държава”, а “македонския въпрос” така и не се поставя ребром. От 22 септември до 7 октомври 1956г. Тодор Живков в качеството си на член на Президиума на Народното събрание пребивава във ФНРЮ. Първостепенна задача е привличането на Белград по-близо до съветския модел. На 7 октомври българската делегация е приета и от Тито. В стенограмите няма нищо за съдържанието на разговорите.

На 5 декември 1966г. Живков отново прави посещение на Белград в качеството си на първи секретар на ЦК на БКП и председател на Министерския съвет. Държавен глава на България тогава е Георги Трайков. Визитата е по покана на Тито. От югославска страна в делегацията е включен Кръсте Цървенковски – председател на Съюза на комунистите в Македония. Обсъжданото между Живков и Тито си остава между тях. Според вестниците разговорите са преминали “в атмосфера на приятелство, откровеност и взаимно желание отношенията между съседните социалистически страни да се развият в интерес на народите им”. Преведено от прококолен език, напредък няма, а изглежда и никой не го е очаквал.

Иван Николов

Как официалният сръбски вестник “Политика” отрази посещението на президентът на България Георги Първанов.

Ново самочувствие

Първо официално посещение след половин век

ексклузивно

В Белград днес пристига др. Георги Първанов, президент на България, който – както официално е съобщено – през двудневното си пребиваване ще разговаря с най-високите официални представители на Сърбия и Черна гора. В ексклузивно интервю за “Политика” президентът Първанов говори за най-важните теми на разговорите, двустранното сътрудничество между двете страни и общото бъдеще на региона.

Една от главните теми на срещата ще бъде динамичното и прагматично развитие на сътрудничеството в модерен европейски дух на взаимопомощ, чиито практически последствия трябва да бъдат свободно движение на хора, стоки и капитали; широка културна, образователна и медийна обмяна, непосредствени връзки между хората от двете страни на границата и трансгранично сътрудничество.

Предмет на нашите разговори ще бъдат и демократичните процеси и реформи в Сърбия и Черна гора, както и нейните усилия насочени към членство в Европейския съюз. Ще имаме възможност да споделим опита който придобихме в подготовката за включване и водене на преговорите с ЕС.

На дневен ред ще бъде и развитието на търговските и икономическите връзки, насочени към увеличението на обмяната на стоки, насърчаване на съвместни инвестиции, развитие на индустриалното производство, пренос на енергенти и изграждане на паневропейски коридори, преди всичко на коридор № 10. Ще обсъдим и сътрудничеството в борбата с тероризма и организираната престъпност, особено нелегалната търговия с наркотици, хора и контрабанда на стоки. Разбира се, няма да подминем и съвместните действия за увеличение на стабилността и сигурността на Балканите и интегрирането на региона в европейското и евроатлантическото пространство в рамките на Процеса за сътрудничество в югоизточна Европа, Пакта за стабилност и Солунската декларация – каза президента Първанов.

Ново начало на сътрудничеството

*Въпреки, както се преценява, добрите и приятелски отношения на двете съседни страни и сходството и добронамереността на нашите народи, това е първото посещение на български президент след повече десетилетия. Как ще коментирате това?

Да бъде съвсем точен. Това е първото посещение на български държавен глава (в това качество) във вашата страна почти след половин век. Трябва да призная, че и самият аз съм изненадан от този факт, понеже нашите две страни и народи през векове бяха заедно и в добро, и в зло. В миналото имахме сложни и противоречиви периоди, въпреки близостта на езиците, вярата и културата, въпреки съвместната ни борба за свобода и човешки права. Освен това, последните години на 20 век се отличаваха с кървави стълкновения на територията на бивша СФРЮ, които изключваха активни двустранни отношения. Нашите търговско-икономически връзки до голяма степен бяха ограничени от ембаргото, наложено на Югославия.

След застоя в нашите отношения по време на разпадането на бивша Югославия, през последните няколко години те получиха нова динамика, състояха се много срещи и бяха подписани редица двустранни билатерални документи. Сърбия и Черна гора е за нас важен икономически партньор в региона, който заема високо място във външната ни търговия с балканските държави (след Гърция и Турция). Все пак сме далече от оптималните възможности за сътрудничество.

Именно затова смятам, че сега сме свидетели на едно ново начало в новото време, което ни дава единствен исторически шанс и ни изправя пред нови предизвикателства. Пред нас и нашите потомци са нови перспективи: за пръв път всичките страни в региона имат демократично избрани правителства и съвместни стратегически цели основаващи се на общи ценности. По-ясно се вижда съвместното бъдеще в семейството на демократичните европейски държави.

Ние сме длъжни да използваме този исторически шанс. Трябва да изградим ново самочувствие на хората в региона. Те заслужават това, а за да го постигнем трябва да утвърждаваме демократичното поведение и реално да допринасяме за развитието на голямото европейско семейство.

***Кои са най-важните съвместни проекти, инициативи и планове, където нашите две страни могат да си сътрудничат най-добре?**

Мисля, че инфраструктурните проекти са определящи за бъдещето развитие на региона и на нашите две страни. Преди всичко става дума за ускореното изграждане на паневропейския коридор № 10, по-точно автомагистралата София – Ниш, за електрификацията на железопътната линия Ниш – Димитровград което ще има голямо значение за привличането на чужди инвестиции и за подобряване на условията за бизнес и контакти.

Също така са големи възможностите, които предоставя Процесът за крайдунавско сътрудничество в рамките на Пакта за стабилност, с помощта на който ще можем да подобрим инфраструктурата, движението, търговията и туризма.

Много ни радва и фактът, че туризмът между Сърбия и Черна гора и България многократно се увеличи, но въпреки това трябва още повече да работим за подобряването на свободното движение на хората. Нашите страни имат богато културно-историческо наследство. Неотдавна имах възможност на един международен форум да предложа включването на това историческо наследство в съвместни туристически маршрути. Това ще е от полза за премахването на някои погрешни представи за нашия регион като място на войни и на етнически конфликти. Българското малцинство в СЧГ също е един от мостовете за укрепване на доверието и за сътрудничеството между двете страни.

*Евроатлантическата интеграция е външнополитически приоритет и на България и на СЧГ, но двете държави са на различно ниво на интеграция. Как да се сътрудничи при условие, когато се знае че България ще стане членка на НАТО през 2004г., а също преди нас и на Европейския съюз?

Историята ни учи, че разликите в развитието на държавите са само временен етап. Ние вървим към икономическото обединяване на Европа. Само е въпрос на време кога и вашата страна ще стане част от нея. България подкрепя стремежите на СЧГ да се включи в ЕС и е готова напълно да сподели своя опит при изпълнението на критериите за членство, както и да даде техническа и експертна помощ за преговорите. Това ще ви помогне да избегнете грешките, които ние допуснахме и по такъв начин да ускорите процеса за интеграция. А това, че България ще стане членка на НАТО по-рано от СЧГ е и във ваша полза, понеже ще имате съседка, която е част от вече установената система за колективна сигурност.

*Кое от опита на България във връзка с евроатлантическата интеграция смятате за най-ценно и какво бихте препоръчали?

Има много поуки, които получихме в процеса на евроатлантическата интеграция, но три от тях са особено важни. Първата е, че успехът и напредъкът на интеграционните процеси зависи преди всичко от собствените усилия на всяка една страна – кандидат. Втората поука е, че по пътя си към интеграцията държавите – кандидатки от югоизточна Европа се сблъскват с проблеми, чието решаване надминава възможностите на която и да е страна отделно, а изисква съвместни усилия на страните в региона. Третата поука е, че постигането на политическите и особено на икономическите критерии за членство може да бъде ускорено с помощта на една правилна ориентировка към регионално сътрудничество. Извънредно бързият и успешен напредък на балтийските държави в процеса на европейската интеграция до голяма степен е резултат на тясното им сътрудничество и конкретната помощ, които им оказаха скандинавските държави.

Александра Миялкович
("Политика" 11. 11. 2003г.)

Не е важно какво говорите в Белград и София, а какво правите в Босилеград и Цариброд!

Пренебрежителното отношение с което сръбските медии се отнесоха към посещението на президента на България Георги Първанов на държавното формиране Сърбия и Черна гора на 11 и 12 ноември т.г., е истински барометър не само на сръбско-българските отношения, но и на тяхното отношение към проблемите на българите в Западните покрайнини.

Новината за посещението на президента Първанов, в централната информационна емисия на сръбската телевизия бе излъчена последна – преди спортната рубрика! Което е

скандално и оскърбително

за една съседна страна която идва в Белград след половин век отсъствие и то със съвсем приятелски намерения.

Официалните вестници “Политика” и “Вечерние новости”, подробно информираха само за онази част от разговорите отнасящи се до икономическото сътрудничество, членството в ЕС и НАТО, транспортния коридор № 10 и магистралата Ниш – София. За българското малцинство отново бе използвано старото комунистическо клише, че то трябва да бъде

“мост на сътрудничество”.

Преведено от протоколен език, това означава, че ние за тях не сме нито българи, нито живи същества, а буквално “мост” по който трябва да продължат да газят и двете държави докато съвсем ни пребият гръбнака!

С помощта на тнр. “селектирана информация” от сръбската общественост и от българското малцинство бе скрит факта, че около половината от разговорите на всички нива, българският президент е посветил на проблемите на българското малцинство, като е изложил днешното му жалко състояние и е поискал спазване на корпуса от малцинствени и граждански права и свободи гарантирани с международното право както и създаване на икономически, транспортни и други предпоставки за неговото оцеляване и развитие.

В отговор на всичко това, сръбският премиер Зоран Живкович, успокои президента Първанов, България да няма грижи, защото ние си имаме Закон за защита на правата и свободите на националните малцинства (който е съюзен и още не е ратифициран от сръбската скупщина!) и Национален съвет на българското малцинство в Сърбия (който още не е регистриран и не е започнал да работи!) и май нищо друго и не ни трябва!?

Защо българският президент отново не бе чул в Белград?

Първо, посещението на Георги Първанов се случи в най-неудачният за Сърбия момент – в условията когато тя няма действащ президент. Веднага след завръщането на Георги Първанов, Сърбия изпадна в тежка парламентарна криза, последвана от предсрочни избори и реална опасност от завръщането на власт на засилващия се краен великосръбски национализъм. Кое то означава, че всичко казано и договорено в Белград до значителна степен ще бъде преразгледано след смяната на политическата конюнктура в Белград, която по всяка вероятност изобщо няма да е благоприятна за нас.

Второ, българският президент

пропусна възможността

на път за Белград да мине през Босилеград и Цариброд и по този начин да демонстрира покровителска позиция към малцинството и да използва случая да поговори с хората, с децата, с учителите, със свещениците, с лидерите на политическите партии, да види пътищата, опустошените села, затворените заводи, безработицата, страхът и отчаянието в очите на хората.

Само за сравнение: когато хърватският президент Стипе Месич отиде на официално посещение в Унгария той посети хърватската малцинствена общност. Хърватската телевизия предаде как учениците в училището го посрещнаха с хърватския химн “Лийена наша домовина”. Можете ли да си представите българският президент на посещение в едно босилеградско или царибродско училище, а децата, построени в редица да пеят българският химн: “Мила родино”. За съжаление, такива отношения характерни за цивилизованите европейски страни, които дори не са членки на Европейския съюз, у нас са все още в сферата на научната фантастика.

Трето, сръбските управници все още не излязоха с ясна позиция по отношение на българското малцинство (за тях ние все още сме “мост на сътрудничество”). Само когато сръбската политика ясно се разграничи от досегашната асимилационна политика и се

извини на малцинството

за адските страдания и всеобщата катастрофа до която го доведе, тогава сръбско-българските разговори може и да доведат до някакви резултати. Но преди това Сърбия трябва да разбере, че ние не сме никакъв колониален придатък от който тя винаги може безвъзмездно да черпи природни и човешки ресурси. Напротив, ако иска да ни притежава, тя трябва да заплаща и да печели доверието ни с по-голям жизнен стандарт от този в България – така както например Италия субсидира германското малцинство в Южен Тирол.

Че у нас времето е спряло, а от промени няма нито “п”, говори и факта, че дори официалният вестник на българите в Сърбия (в импресума липсва Черна гора!?), “Братство”, финансиран от Скубщината на Сърбия, се ограничи само да пренесе информацията които предадоха белградските медии. Още повече, неговият редактор от времето на Милошевич, продължава старателно да “пощи” вестника от понятието “Западни покрайнини”. Кое то може и да отговаря на

директивите на Коминтерна

по македонския въпрос, но не и на изискванията на Европейския съюз за спазване на правата на малцинствата. Недопустимо е някой да премълчава историческо-географското понятие на областта “Западни покрайнини”, българските имена на местности и населени места, сърбизирането на имената на хората, фалшифицирането на историята, разрушаването на българските културно-исторически паметници, образованието, културата, безработицата и т.н., и същевременно сръбският премиер да размахва с някакъв абстрактен закон за малцинствата и Национален съвет на българското малцинство който освен че няма никакви законодателни и изпълнителни правомощия е съставен от членове на сръбски политически партии! И с който, най-накрая, се среща и българският президент Първанов в Белград. Освен оплаквания и несвързани искове “на парчета” българският президент не можа да чуе никаква конкретна и осмислена формула за решаване на проблемите на българското малцинство.

По ирония на съдбата, на 12 ноември 2003г., точно по времето когато премиерът Живкович размахваше със Закона за малцинствата пред президента Георги Първанов, като главен и отговорен редактор на “Бюлетина” заедно с Димитър Димитров Треперски, бяхме обвиняеми пред босилеградския съд заради това, че пуснах в “Бюлетина” статия в която Димитър публично се беше изказал за личността на видния наш политик от близко минало Васил Такев. И въпреки че в Закона за защита на правата и свободите на националните малцинства Член 11. ал. 2 и 4. пише, че в областите където принадлежащите към национални малцинства превишават 15% според последното преброяване съдопроизводството се води на майчин език, съдията почна да води делото на сръбски език. Призовката, протоколите, всичко се пишеше на сръбски език! Така че за положението на българското малцинство няма никакво значение какво се говори в Белград и София, а

какво се прави в Босилеград и Цариброд.

Не се съмнявам в добрите намерения на българският президент. Но съм убеден, че неговото посещение ще си остане поредният неуспешен дипломатически опит да се защитят нашите права. Защото сръбската политика все още не е обявила край на великосръбската си националистическа идеология. Тя все още се люшка между двете крайности каква да бъде Сърбия –

етнически чиста или гражданска

мултиетническа държава в която гражданите без оглед на националната си принадлежност да имат еднакви права и задължения.

Ако се съди по системата на управлението в Босилеград, всичко си е на мястото – там където си беше по времето на Тито и Милошевич. А всичко наоколо, в България, в страните от бивша Югославия и Европа е претърпяло коренни промени. Международното право и практиката на малцинствата в съвременните демократични страни в Западна Европа към които се стремят и България и Сърбия, дават европейският модел по който трябва да бъде уредено положението и на българското малцинство в Западните покрайнини. То се нуждае от коренно преосмисляне на административната, политическата и икономическата система в която да му се създадат нормални условия за живот, а не от частични козметични решения, записани в абстрактния закон за малцинствата който в момента дори не може да се приложи поради разпадането на съюзната

държава. С други думи, българското малцинство в Сърбия и Черна гора на този етап се нуждае от коренна

промяна на статута си

в държавата като му се признае право на широка административно-политическа автономия в която то само да може да разполага с природните си богатства, икономиката, политическите, националните и човешките права.

Само когато това стане тема на разговори между българският и сръбският президент – може да има надежда и за българското малцинство. Иначе, докато българският президент отива да моли за увеличение на часовете по български език, за богослужение на български, за инвестиции (за които дори няма пазарен интерес), ние сме обречени. Още повече, такъв подход по-скоро цели да направи нашето умиране по-безболезнено, отколкото да доведе до нашето оцеляване и духовно възвръщане.

Как българският ежедневник “24 часа” отрази посещението на българският президент Първанов в Белград.

Първанов натиска Белград за нови ГКПП

Иска и инвестиции в Покраинините

Светлана Михова

Българското малцинство в Сърбия и Черна гора трябва активно да участва в демократичните промени в страната и да работи за европейското ѝ бъдеще на базата на правата, които местното законодателство му дава.

Това заяви президентът Георги Първанов в слово пред парламента на Сърбия и Черна гора.

Той изтъкна необходимостта от двустранни инвестиции в граничните райони. Така ще се повиши благосъстоянието на населението там, сред което са и около 20 500 наши сънародници в Западните покрайнини. То е едно от

най-сиромашките населения,

каза Първанов.

Една държава е истински стабилна, когато е стабилен не само центърът ѝ, но и нейната периферия, допълни президентът.

Той е поставил пред домакините си искането на българите в Сърбия за повече часове на обучение по майчин език, за радиопредавания и църковни служби на български език.

В хотел “Хаят”, където е настанен, Първанов посрещна вчера представители на новоизбрания съвет на българското малцинство с център в Ниш. Неговото създаване преди половин година бе

посрещнато с недоволство

от Хелзинския комитет за правата на българите със седалище в Цариброд, чийто председател е Зденка Годорова.

“Уверих президента, че имаме много сериозен закон за защита на малцинствата и няма никакво основание българската общност да се притеснява за това”, каза премиерът Живкович след срещата си с Първанов.

Ние сме признателни на България за позицията ѝ по въпроса за Косово и е особено важно тя да бъде ясна, защото България е член на Съвета за сигурност, добави Живкович.

На срещите си с шефа на парламента на Сърбия и Черна гора Драголюб Мичунович и председателката на сръбската скупщина Наташа Мичич която е и. д. президент на Сърбия, Първанов поиска да се открият още ГКПП между нашите страни. Той призова да се изработи обща балканска програма за развитие на инфраструктурата, икономиката и културите в региона. Балканските страни трябва заедно да убедят Европа и света

да инвестират тук в реални проекти

за да не им се налага да хвърлят средства след това за потушаване на конфликти, каза Първанов. Той пак лансира идеята си за културно-исторически коридори, които да предлагат общи балкански туристически маршрути и да представят нашите страни като люлка и стожери на европейската цивилизация.

Непрекъснатата тема в разговорите вчера бе изграждането на коридор № 10, чието забавяне по думите на госта е главна пречка пред икономическото и инфраструктурно развитие на нашите страни и особено за двустранния бизнес.

Общи въпроси на православието, на културни и историческите връзки, обсъди президентът със сръбския патриарх Павле, който прие Първанов в сградата на патриаршията.

“24 часа” 13 ноември 2003г.

Протест в Сърбия за среща на Първанов

Хелзинкския комитет за защита на правата и свободите на българите в Сърбия и Черна гора протестира срещу среща на президента Първанов с председателя на Националния съвет на българите в Сърбия, става ясно от прессъобщение на комитета.

Тя трябвало да се състои по време на посещението на Георги Първанов в Белград, което започва днес. Националният съвет бил създаден в Ниш по настояване на Белград през май 2003г. и едва ли някой в Цариград, Босилеград, Сърбия или България знаел кои са членовете му, се казва в съобщението.

Хелзинкския комитет е пратил писмо до президентството, в което изразява надежда Първанов да посатви въпроса за положението на българите в Сърбия. То акцентира върху нерешените проблеми на нашите в Западните покрайнини.

(24 часа)

Президентът на Сърбия и Черна гора Светозар Марович в интервю за “Труд”

Много сме близки

- В Белград пристига българският президент Георги Първанов. Това е първо официално посещение на български държавен глава от 70г. насам. Кои са причините за такова историческо прекъсване?

Трябва да гледаме повече към бъдещето и към това, което ни свързва. Нашето бъдеще е в Европа и трябва да се концентрираме върху него,, а не да се връщаме към миналото.

- През периода след Втората световна война основният проблем между двете държави е т. нар. македонски въпрос. Мислите ли, че той е вече решен?
- Днес Македония е една от бившите югославски републики, които получиха независимост. Стабилността в региона изисква да приемем тези реалности и да зачитаме правото на избор. Живеем във времето на мултиетнически държави. Имаме добри отношения с всички в региона, ще продължим да работим в тази посока. Имаме допълнително пространство за сътрудничество.

Какви са отношенията между София и Белград? Мнозина ги оценяват като вяли и под техния потенциал.

Нашите отношения са добри. Естествено, могат да бъдат много по-добри. Затова се организират посещения, работни и официални срещи. Убеден съм, че визитата на вашия президент ще даде тласък на сътрудничеството между страните ни. С г-н Първанов вече сме се срещали няколко пъти. Двамата имаме еднакъв подход към цял низ от приоритетни проблеми.

- Очаквате ли конкретни резултати от визитата?

Да, очаквам. Ще направим всичко, за да короноваме това важно и първо от много време насам осещение на български президент с няколко договора, по които от известно време работят съответните министерства на двете страни.

- Кои са областите, в които страните могат да си сътрудничат реално?

Коридор № 10. Става дума за транспортната инфраструктура, т.е. за магистралата София-Ниш, както и за енергийното свързване и газопровода. Стокообменът изостава от реалните възможности. Очакваме подписването на споразумение за свободна търговия между Белград и София да създаде условия за по-добро използване на възможностите. Интересуваме се и от сътрудничество в областта на селското стопанство и хранителната промишленост. Важно е обновяването и модернизацията на въздушните връзки – Сърбия и Черна гора и България се намират на стратегическо място.

- Защо двете страни – съседни, близки исторически, с общи външнополитически цели, са всъщност толкова далечни?

Извинявайте, но мисля че сме много близки. Развиваме приятелски отношения на всички нива. Самият аз съм в приятелски отношения с мнозина от България, начело с президента Георги Първанов. Особено важно е общото желание да покажем, че нашият регион заслужава да бъде част от обединена Европа.

- Президент сте на една нова държава. Функционира ли тя успешно?

Сърбия и Черна гора е пример за това как на Балканите могат да победят европейските ценности. Начинът, по който функционира в момента общата държава, допринася за по-бързото ѝ европеизиране.

- Какво е бъдещето на Сърбия и Черна гора, ще останат ли заедно?

Виждам Сърбия и черна гора като общност, чиято съдба ще решат гражданите на двете републики на референдум. Трябва да се борим за европейско бъдеще, в което границите се отварят, а не затварят, и хората се свързват, а не разделят.

- Започнаха преговорите за Косово. Някои оцениха съгласието на Белград да преговаря с Прищина като признаване независимостта на Косово. Вие какво мислите?

Въпросът с Косово е въпрос на диалог. Затова диалогът трябва да продължи, без да се коментира. Най-добрата оценка ще дадат неговите резултати.

- Възможно ли е Сърбия да се откаже от Косово в замяна за по-бърза евроатлантическа интеграция?

Ние сме за диалог, за да разрешим конкретни проблеми от всекидневния живот на хората. Целта е да се решат изостанали въпроси в нашия регион, в това число и Косово.

“Труд” 11 ноември

Кръгла маса в Цариброд “Състоянието и перспективата на образованието на български език” (или много шум за нищо)

Културно-информационния център “Цариброд” в Цариброд със съдействието на “Фонда за отворено общество” на 5 и 6 декември т.г. в хотел “Балкан” в Цариброд организира кръгла маса на тема “Състоянието и перспективата на образованието на български език”.

Според организаторите, целта на проекта бе публично и открито да се говори за проблемите на образованието на майчин език на числящите се към българското малцинство в Сърбия, а заключенията от тази кръгла маса и

платформа за реформа

на образованието на български език, да се предложат на Националния съвет на българското малцинство, който от своя страна да ги предложи на Правителството и Просветното министерство на Сърбия. Също така е предвидено да се издаде публикация която да съдържа всички реферати, дискусии и заключения изнесени на кръглата маса. Другата цел на проекта е с позитивни настъпления и медийна презентация сред българската общност да се повдигне съзнанието за необходимост от съхраняването на националната идентичност и самобитност.

За участие на кръглата маса бяха поканени представители на Националния съвет на българското малцинство, кметовете на Босилеград, Цариброд и Бабушница, издателство “Братство”, директорите на гимназиите и основните училища в Босилеград, Цариброд и Звонци, Председателите на комисиите за образование в Босилеград и Цариброд, представители на КИЦ-а “Цариброд” в Цариброд и Босилеград, на Матицата на българите в Сърбия и на Креативен център Цариброд, директора на Народната библиотека в Димитровград, представители на банатските българи и като гости: представители на Фонда за отворено общество, на словашката общност в СЧГ и на сръбското и българското просветно министерство.

На срещата

не дойдоха кметовете на Босилеград и Бабушница,

директорите на основното училище и гимназията в Босилеград и представителите на сръбското просветно министерство.

Уводен доклад на тема “Хронологически преглед на образованието на български език на териториите където живеят българи”, поднесе Пене Димитров, член на Националния съвет на българското малцинство. В уводния си доклад Пене Димитров проследи историята на образователното дело в Босилеградско и Царибродско от откриването на първите училища до наши дни и систематичното му заместване със сръбски език в нашите училища.

В по-нататъшните изложения бе описано сегашното

тревожно състояние

на обучението по български език като бе подчертано, че след разпадането на Югославия се намираме в нови политически реалности които налагат образованието на българското малцинство да се синхронизира с условията за членство на Сърбия и Черна гора в НАТО и ЕС. Някои от участниците на кръглата маса

предпочетоха да говорят на сръбски.

Други говореха за трудностите които може да срещне връщането на българския език поради липса на учебници, учебни помагала и преподаватели които да могат да владеят български език.

Становищата на КИЦ “Цариброд” в Босилеград бяха изложени от Иван Николов който каза, че борбата за обучение на български език не значи борба против сръбския език и поиска българският език да получи статус на майчин език, а обучението на всички нива от детските градинки, основните училища и гимназиите да се провежда на български език и подчерта, че всяко друго решение значи

крачка назад.

През първия ден се очертаха три основни виждания по въпроса за обучението на български език: 1. българският език да получи статус на майчин език и обучението да се провежда на български; 2. българският език да получи статус на майчин език като определен брой предмети се преподават на български език и определен брой на сръбски език; 3. българският език да получи статус на майчин език и да се увеличат часовете по български, но обучението по останалите предмети да се провежда на сръбски.

На другия ден част от участниците се разотидоха, а останалите са продължили дискусиите в които е преодоляло становището българския език да се изучава като майчин с елементи на българската национална история, география и култура. Повечето от дикутантите са се изяснили да се направи компромис крачка напред в обучението на български език.

Взети са следните заключения: 1. В предучилищните заведения в Босилеград и Димитровград, децата да се възпитават на майчин-български език, а в програмата да бъдат внесени и елементи на сръбски език; 2. В училищата в които се учат учениците от българската общност (Димитровград, Босилеград, Звонци, Божица и Клисура), български език да се изучава като майчин; 3. Изучаването на майчин език подразбира изучаване на български с пълен фонд часове, съгласно учебната програма за майчин език в Р Сърбия. 4. В началните класове I – III, обучението изцяло да се провежда на двата езика, което се отнася и за средните училища (гимназиите). 5. В горните класове IV – IX, обучението изцяло да се провежда на двата езика, което се отнася и за средните училища (гимназиите); 6. В предметите: история, география, музикално и изобразително изкуство, елементи от националната история на България, географията на България, културата и творците от национално значение да се изучават реално и пълноценно. 7. За следващата учебна година всички малцинствени училища да работят по една единна програма. 8. Учениците от българската общност във Войводина да изучават български език факултативно. 9. От министерството за образование на Р Сърбия да се търси формиране на отделение за национални малцинства. 10. За по-лесно решаване на проблемите свързани със специализирано дообучение на педагозите, същите да си формират Асоциация – неправителствена организация, чрез които ще се реализират семинари, курсове и т.нн начини за дообучение. 11. Да се основе Фонд за съхраняване и изучаване на български език.

В заключение можем да кажем, че заключенията на кръглата маса, дотолкова доколкото задължават някого представляват някакъв компромис. Но с кого? Със самите нас ли? Със закона за образованието ли? Със закона за малцинствата ли? Или със международните документи по правата на човека? Защото с изключение на първата и четвъртата точка, всичко останало е преписано от “експерименталния двуезичен модел”.

Словото като свобода

Многократно историята е потвърждавала, че словото е спасявало националния дух и живота от гибелна покруса. То е било вестносец през глухотата и тъмата на вековете, през погроми и разруха. И не един мракобес се е нахвърлил върху вестносеца, върху свободното слово, не един тиранин го е убивал или му е отрязвал езика. Но словото винаги е възкръсвало за да възвестява надежда и свобода.

Връзката между език и народ е заветна и неразривна. И това съвсем не е случайно. Тук се корени дълбинната същина на Словото. Отрежеш ли езика, убиваш народа. Сложиш ли му белезници, сложил си и на народа.

Свободно слово – свободен народ.

Кой се бои от вестносеците, от свободното слово? Онзи същият, който докара катастрофата и иска да прикрие страшната истина, като отклонява вниманието на хората от истинските проблеми. Отрязват се един след друг най-острите езици и най-нужните.

Отново дрънчи фалшът на антиезика.

Какво да правим? Да си сложим червен восък с печат през устните.. Да си наложим автоцензура. Не! Защото език и народ са споени.

Не посягайте на свободното слово – вестносец. То е с високо напрежение. Който го убива, убива себе си.

Езикът е живот, духовно движение, той придружава целия ни съзнателен живот, внедрява у нас цял спектър от национални и общочовешки добродетели.

Дали е предсказуемо какви щяха да бъдат нашите дни и историята на славяните без словото и буквите! Как би достигнала до нас мъдростта, красотата и величието на средновековната и възрожденска литература, гневната изповед на хиландарския монах Паисий, разтърсила един народ със словата “Знай своя род и език” и възкресила гордата му слава. Или какво щеше да бъде духовното развитие на сръбския народ без основоположника на старата сръбска култура Свети Сава и езиковия реформатор Вук Караджич, освободил словото от веригите на стария правопис, вдъхнал му животни сокове от непресъхващи извори на народния дух, казал свещената истина: “Най-свети за един народ са законът, езикът и обичаят, изгуби ли това, губи името си”.

В този контекст да си припомним първият куплет на Вазовото стихотворение “Българският език”:

Език свещен на моите деди,
език на мъки, стонове вековни,
език на тая, дете ни роди
за радост не – за ядове отровни”

Да възкресим нашия език – за радости, ядове, за живота.

Защото езикът е идентичност, родова памет, самочувствие, основа на духовния градеж на личността, национално съзнание... Въпрос на оцеляване...

Статия от преди четири години

Ще има ли Югославия след войната за Косово?

Пише: Емил Асемиров

Авторът е анализатор на политическия и обществен живот. Специалист е по проблемите от бивша Югославия, Русия и някои държави от ОНД. Има професионални познания и интереси към проблемите на ЕС, на Германия и в по-малка степен на Франция и Великобритания.

Заниманията му с история и анализи на българската политика, общество и култура са негов избор, предопределен от съдбата и неговото месторождение. Авторът смята за цел и за венец на интелектуалните постижения в областите на изследванията, на които се е посветил, успешната политическа прогностика и изящната и задълбочена философия на историята.

Владее добре български, английски, немски и руски езици. Ползва източници на френски, испански, италиански и на всички южно и източнославянски езици.

Бил е на обучение и специализация в Бон по политически науки и парламентарна практика на издръжка на Бундестага (5 месеца) Бил е на обучение в България, Бон, Кьолн, и Брюксел (общо 6 семинара) по въпросите на ЕС на издръжка на “Карл Дуисбург гезелшафт” – Кьолн.

Има над 7 години стаж като държавен служител.

3 юли 1999г.

След края на въздушните удари на НАТО срещу СРЮ и подписването на мирното споразумение за Косово процесът на разпадане на Югославия по всяка вероятност ще продължи.

Реалистичността на този вариант на развитие на събитията се обуславя от факта, че СРЮ е съставена (сглобена) от три ясно разграничени съставни части с обособени и осъзнати специфични интереси, които на настоящия етап влизат в противоречие както помежду си, така и с хипотетичните общи интереси (преди всичко в икономическата и хуманитарната област) на федерацията като цяло. Тези противоречия, икономическата и политическата криза в Югославия след пораженията, нанесени ѝ от войната и евентуалният явен или по-прикрит външен натиск могат

да доведат до разпадането на съюзната държава на три нови независими държави – Сърбия, Черна гора и Косово.

Въпрос на политически технологии и технически подробности е как точно ще стане това, както и продължителността на процеса във времето. Дори и Косово да остане за достатъчно дълъг период формално част от Югославия било като автономна област, било като република, Белград реално няма да може да упражнява за в бъдеще никакъв ефективен политически, икономически и военен контрол върху него. Косово като международен протекторат с войски на НАТО, разположени в него и с враждебно албанско население, нежелаящо нищо по-малко от независимост и пълно отделяне от Югославия, практически е загубено за Белград още сега.

Ескалацията на напрежението и задълбочаването на конфликта на интереси между Белград и Подгорица също може да доведе още до края на годината до развод между Сърбия и Черна гора. Тази потенциална опасност за съществуването на федерацията се подсилва и от възможността в определен етап от развитието на отношенията между двете републики да бъде прието искането на Черна гора за предефинирането на отношенията със Сърбия. След това Югославия би могла да стане конфедерация или достатъчно хлабава федерация, или дори “уния” – съюз между две независими държави (подобно на руско-беларуския съюз). В такъв случай влиянието на Белград над Подгорица би било чувствително по-слабо отколкото влиянието в Черна гора на Брюксел, Вашингтон или Рим примерно.

Фактичката загуба на Косово и на Черна гора би се възприело от населението на Сърбия като поредната, и то най-тежка досега национална катастрофа на тази държава и би катализирано процес на дезинтеграция на самата Сърбия. Съществен фактор за естествения ход на такива процеси би била етническата, религиозната, културната и регионална разнородност на населението на Сърбия.

С оглед на това съвсем закономерно унгарците могат да поставят искане не само за автономия на своите райони, но и за отделяне на северната третина на Войводина (около 7 000 кв. км.), в която те са категорично мнозинство – за обособяването ѝ първо в самостоятелна област, отделна от сръбска Войводина, а след това и за присъединяването ѝ към майката родина – Унгария. Те ще имат силния аргумент, че нищо вече не ги свързва с фалиралата Югославия и Сърбия, освен диктата на победителите от Първата световна война. И щом дори Черна гора не е пожелала повече да се подчинява на Сърбия, то унгарците имат още по-голямо морално право да сторят същото и да разкъсат наложените им насила връзки с Белград.

Мюсюлманското мнозинство в областта Санджак още през октомври 1991г. проведе референдум за автономия на областта, който не беше признат от сръбските власти. Тогава по данни на мюсюлманските организатори на референдума от 120 хиляди избиратели над 90 хиляди са гласували за автономия на Санджак. Автономисткото движение в този район никога не е изчезвало през последните години и при евентуална дезинтеграция на Югославия би увеличило значително шансовете си за краен успех.

От центробежните процеси, следващи загубата на Косово и евентуалното разпадане на Югославия биха могли да се възползват и другите малцинства, които имат държави майки – непосредствени съседки на Сърбия. Това са румънците, населяващи една ивица в източна Войводина (Западен или сръбски Банат), които имат собствени училища и църкви с употреба на румънски език, както и българите, живеещи в Югоизточна Сърбия (Западните покрайнини).

Едното или двете малцинства биха могли да поискат за себе си по-особен автономен статут, включващ както културна, така и административна автономия, стигаща и до гарантирано политическо представителство в централните държавни органи на Сърбия.

При такова политическо развитие има два основни варианта за бъдещото устройство на Сърбия. Първият би могъл да бъде нещо като регионализация или федерализация на страната – Сърбия да стане федерална държава, съставена от сръбско ядро и инородна периферия: две автономии във Войводина – едната предимно сръбска, втората главно унгарска, мюсюлманска автономия в Санджак, по-малка румънска автономна единица в Източна Войводина и подобна българска в Царибродско и Босилеградско. Като се отчита специфичния исторически опит на Сърбия, такъв тип федерална държава би приличал много повече на руската федерация, отколкото на съвременната германска или австрийска федерална уредба.

Вторият вариант би могъл да бъде дезинтеграция на Сърбия и отпадане на нови територии от несръбската ѝ периферия по волята на местното население, което има различна национално-държавна идеология, различна версия за национална история и не желае да свързва бъдещето си безперспективна страна като бивша Югославия и нейната последна останка – Сърбия. Успехът на

този вариант ще зависи от от намесата на външни фактори и подкрепата на големите играчи в световната политика, както и от характера на режима, който ще продължи да управлява в Белград. Процесите в бившето югославско пространство са твърде динамични и затова не е изключено, точно тук за пръв път в Европа след Конференцията в Хелзинки да бъдат узаконени случаи на нарушаване на принципа за ненакърнимост на границите и дори за непроменянето им със сила. Колкото и стряскащи да изглеждат някои варианти, те имат известен процент вероятност за осъществяването си. Ето защо ние сме длъжни да ги анализираме и да не ги изключваме от вниманието си. В противен случай съседна страна като България рискува за пореден път да бъде изненадана от развитието на събитията и да не може да реагира по най-добрия начин съобразно своите интереси. (Статията е препечатана от книгата на Емил Асемиров “Пристрастен наблюдател”)

Глухота към престъпленията

Пише: Мухамедин Кулаши

Убийството на двете сръбски деца, които са се къпали в реката близо до Гораждевац, като че ли отново поставя въпроса за отношението на косовското общество към престъпленията с етнически и политически мотиви в този следвоенен период. И този път реакциите бяха твърде редки, ако се изключат официалните осъждания на представителите на политическите партии.

Ако оставим настрана начина на който белградската пропаганда използва това престъпление и очаквайки разследването за изпълнителите му, учудва липсата на решително реагиране на косовското общество към престъпленията които напоследък се случиха в Печ, Митровица и други места. Тук нямам предвид “картината” на Косово пред света, а преди всичко защо нашето общество, след войната става все по-безразлично към цикъла от престъпления с различни мотиви!? Изглежда, че тия престъпления се разглеждат като “естествени” и неизбежни. Такива наблюдения са опасни защото пречат за избистряне на съзнанието, че престъпленията унищожават основите на едно човешко общество и отравят отношенията между хората. Атмосферата на мълчанието и безразличието, трудно влияе на отклоняването на моралните пречки към престъпленията, а това храни тяхното постоянно увеличение. В глухотата към престъпленията поръчителите и изпълнителите се осмеляват и се размахват.

Забелязват се поне два характерни механизма с които косовското общество бяга от отговорността за тия престъпления: било с констатацията че “такива престъпления има и на други места”, било с оправданието че борбата с престъпленията “е работа на полицията и правосъдието”. Прехвърляйки отговорността върху тия инстанции, като че ли сме очистили съвестта си от отговорност и после мирно се завръщаме към всекидневието си. Междувременно, разрастването на престъпленията които произтичат от мафиотските икономическо-политически мрежи и престъпни групи, става все по-голямо и застрашава с увеличение на атмосферата на страха която постепенно задушва цялото общество. В такава ситуация, трудно ще избягаме от постоянната ерозия на нормите които правят едно общество човешко. Друго решение няма, освен косовското общество (и преди всичко интелектуалците да намерят духовна сила да се противопоставят, ясно и силно, на етническите и политическите (убиване на политическите съперници) престъпления. Само решителното противопоставяне (в разни форми, включително и публични манифестации и протести), може да потисне и ограничи размаха на тия опасни явления. Обществата които са намерили в себе си тази сила, успяват да се възобновят, а другите пък, в които преобладава приемането на престъпленията, пропадат. Примери за и двете възможности има много и в днешно време.

Сигурно е, че най-отвратителните престъпления са онези с етническа мотивировка. Те са дотолкова по-отвратителни, доколкото са насочени към деца. Особено ако си припомним, че повечето косовари дълго бяха жертви на етническото насилие. Нима днес можем да останем безразлични към жертвите които не са “наши”? Можем ли да опазим легитимността на критиката към престъпленията които сърбите направиха над албанците, ако мълчим или оправдаваме престъпленията които албанците правят към сърбите, ромите или самите албанци?

В този контекст, искам да припомня тезата на един от най-големите мислители за етическия проблем, тезата на Имануел Кант. Той счита че “действието на майката която спасява детето си което се дави в реката – не е етично”. Някои повърхностни читатели на Кантовите дела бяха

скандализиран с това становище. Обаче, за Кант, споменатото действие не е нито лошо, нито неморално, а просто все още не е етично. Защо? Просто защото действието на майката която спасява детето си, за Кант, не се различава от реагирането на животното което спасява своето коте в подобна ситуация: в и двата случая се касае за инстинктивно действие. Обаче действието може да стане етично ако майката спасява детето на някого, когото например мрази: в такъв случай тя ще действа по един рационален принцип (който изисква да прави нещо което счита за добро и човешко), с което се издига над чувството на омразата. За Кант, човек с такова поведение започва да излиза от животинското царство, манифестирайки се наистина като човешко същество, защото действа с рационални (универсални) принципи (който важат за всеки човек, а не само за оня от моето семейство или моето племе).

С това сравнение на човека и животното, Кант иска да изтъкне спецификата на човешкото действие. Обаче, не бива да сме несправедливи към животните: всъщност, за разлика от човека, нито едно животно не е в състояние да планира и осъществява, страстно и точно монструозните престъпления, били те индивидуални или масови.

Демократичния съюз на българите в Югослави, като партия с европейска демократична ориентация, която се стреми за създаване на гражданско общество, за по-богат и по-добър живот, за медиите и обществеността, дава следното

Съобщение

На 03. декември 2003 година в Белград е подписан Коалиционен договор между ДСБЮ и Коалицията “Заедно за толерантност Чанак – Каса – Ляич”, с който ДСБЮ и официално става член на коалицията. По този повод в “Медиа център” в Белград бе одържана пресконференция на която участваше и председателя на Главния съвет на ДСБЮ, г-н Йовица Костов, който между другото каза и следното:

“Демократичния съюз на българите в Югославия, се приобщава към коалицията “Заедно за толерантност – Чанак – Каса – Ляич” следвайки естествената логика на нещата. Защото само с помощта на една такава коалиция на предстоящите парламентарни избори националните малцинства и останалите етнически общности в Сърбия могат да очакват създаване на демократичен парламентаризъм, в който техните права ще бъдат реално защитени и практически осъществими. Политическото организиране на националните малцинства и етническите общности не застрашава и не намалява суверенитета на гражданите на страната, а го обогатява и по съдържание, и по смисъл, понеже суверенитета не може да принадлежи само на едни, а данъците да бъдат плащани от всички.”

ДСБЮ осведомява гражданите на Босилеградска община че представители на Коалицията “Заедно за толерантност” г-н Ненад Чанак, г-н Йозеф Каса и г-н Расим Ляич официално ще посетят Босилеград на 12. декември (петък) 2003 година.

В Босилеград, 08. декември 2003. година

Демократичен съюз на българите в Югославия Главен съвет Председател Йовица Костов

Иван Николов – защо ме изключиха от ръководството на ДСБЮ?

На последното заседание на Главния съвет на ДСБЮ, проведено се почти преди две години, се взе решение за промяна и осъвременяване на Програмата и Естава на ДСБЮ, съобразно

променените обстоятелства настанали след разпадането на Югославия. Въпреки завидния експертен състав на Главния съвет, нелеката задача да изработя проектопредложение на Програмата и Устава се падна на мен. Тогава изпълнявах длъжността сетретар на ГС на ДСБЮ. Благодарение на знанията придобити с исторически и съвременен анализ на положението на българското малцинство и сравнителния анализ на положението на малцинствата в някои западни страни при писането на книгата си “Българите в Югославия последните версайски заточеници”, сериозно се залових за работа и след един-два месеца на всички членове на Главния съвет доставих своето проектопредложение за Програмата. Следваше да се свика заседание на Главния съвет на ДСБЮ на което да се дискутира проектопредложението и започне процедурата по пререгистрирането на организацията. Сред ръководството на организацията обаче настъпи пълна тишина. Година след това, аз и радко Стоянчов бяхме изключени от ръководството на ДСБЮ без обяснение. И до днес не го получихме. Но нашите виждания ДСБЮ да ориентира борбата си за административно териториарна автономия на българското малцинство, коренно по-различна от досегашната програма на ДСБЮ, явно не се харесаха на ония които цяло едно десетилетие дърпаха конците на ДСБЮ от прикритие. Въпреки това, аз бях убеден, че това е пътят който трябва да измине българското малцинство в новата демократична държава за да заживее свободно и човешки. Писал съм го и съм го говорил и по други поводи. И сега го мисля така(Предлагам на читателите на Бюлетина тази своя версия проектопрограма сами да преценят нейната стойност и сами да си направят своите изводи.

До Главен съвет на Демократичния
съюз на българите в Югославия

Проектопредложение -
работна версия!

П Р О Г Р А М А

ДЕМОКРАТИЧЕН СЪЮЗ НА БЪЛГАРИТЕ

1. Увод

Историята на трите досегашни Югославии показва, че основната причина за тяхното разпадане е великосръбската националистическа идеология, която водена от националната си програма за Велика Сърбия, искаше да наложи на другите югославски народи и малцинства не само своя език и култура, но и да разполага с техните икономически ресурси и постижения. Това предизвика тяхната съпротива и доведе до национални борби които приключиха със създаването на нови държави от бившите югославски републики.

И българското малцинство в Югославия не представлява изключение от тази политика. От създаването му през 1919 год. по силата на Ньойския договор, това малцинство е подложено на систематична политика на национална асимилация която има за цел да го сърбизира. В зависимост от външните и вътрешните обстоятелства, тази политика имаше различен интензитет и използваше различни методи, но основната цел си остана същата.

Стратегическата цел за сърбизиране на района населен с българи, определя и средствата които се използват. Те са следните:

- постепенно заместване на българският език в образованието, обществения и всекидневния живот със сръбски;
- потискане на българската история и култура и нейното заместване със сръбска;

- унищожаване на културно-историческите паметници от времето на българската национална история и култура и повдигане на нови с антибългарска и просръбска насоченост;
- изземване на българските църкви от юрисдикцията на Българската православна църква и тяхното подвеждане под юрисдикцията на Сръбската православна църква;
- злоупотребяване на вярата с политически цели;
- сърбизиране на имена на хора, селища и местности;
- икономическо обедняване на района с цел насърчаване на миграцията на българското население към вътрешността на страната;
- административно преразпределение на територията на българското малцинство определена с клаузите на Ньойския договор на пет общини три от които са с мнозинство сръбско население;
- разделяне на малцинството на две избирателни колегии;
- безмилостно експлоатиране на природните ресурси;
- залесяване на земеделските земи и пасбища с гори;
- репресии и политически натиск към национално мислещата интелигенция;
- контрол върху медиите;
- променяне на етническия състав по време на официални преброявания на населението;
- систематична антибългарска кампания и пълна изолация от България.

Вследствие на тази политика, липсата на ефективна защита на човешките права на българите в Югославия от страна на България и международната общност, както и поради липса на организирана съпротива от страна на самите българи, българското малцинство претърпя тежка национална катастрофа във всяко едно отношение: загуби над две трети от населението си, стана икономически най-изостанал район в остатъчна Югославия, с най-неразвита демокрация и застрашена национална идентичност.

С разпадането на Югославия настъпи край на националната програма за Велика Сърбия. Нараства напрежението между Сърбия и Черна Гора което подвежда под въпрос бъдещето на федерацията. Крайните великосръбски националисти са все още силни и се ориентират към създаване на етнически чиста Сърбия. Това увеличава опасността от продължаване на асимилационната политика и нарастване на етническите напрежения. Демократичните сили ориентирани към изграждане на демократично гражданско общество, уважаване на правата на малцинствата и пазарно стопанство на този етап са все още слаби, малобройни и непоследователни.

От друга страна, увеличава се натискът срещу Югославия от страна на международната общност за безусловно спазване на правата на човека и правата на малцинствата според общоприетите международни стандарти. Това е условие за възстановяване на членството на Югославия в международните финансови и търговски асоциации без което не може да започне прехода и преодоляване на тежката икономическа криза.

България по редица външни и вътрешни причини също е заинтересувана да се спазват правата на българското малцинство в Югославия и да му се създадат нормални условия за опазване на неговата национална идентичност и всеотстранно развитие.

В новите условия настанали след разпадането на Югославия положението на българското малцинство се усложнява още повече и става все по-тежко. Експанзията на великосръбския национализъм доведе до интензивизиране на политиката за асимилация на малцинството. Сръбските демократични партии не се разграничиха от миналото, и не проявиха интерес и готовност да защитят правата и интересите на българското малцинство. Още повече, създадоха свои партийни мрежи сред малцинството и се опитаха да изместят националния въпрос, за сметка на демагогски обещания за демокрация и благосъстояние.

Прехода към пазарна икономика окончателно разруши стопанските предприятия изградени върху обществената собственост в общините населени с българско население. Настана масова безработица, отлив на млади висококвалифицирани кадри, демографски срив и опасно нарастване на социалното напрежение. Сръбските инвеститори все повече губят интерес да инвестират в нашите общини, както поради етническата нетърпимост така и поради обективното обстоятелство, че инвестициите им не са печеливши поради отдалечеността от сръбските пазарни центрове и магистрални пътища. От друга страна твърдят граничен режим не позволява свободно излизане на българския пазар. Чуждестранните инвеститори все още нямат никакви условия да инвестират в нашите краища. Изостана и международната хуманитарна помощ.

Продължава нарушаването на човешките права на българското малцинство в областта на образованието, информирането и служебната употреба на майчин език, нарушава се българската именна система и културните права. Продължава ограбването на природните ресурси от общините населени с българи. Не престават политическите и полицейските репресии срещу българската национална интелигенция.

- имайки предвид всичките тези обстоятелства и натрупаният досега исторически опит;
- изхождайки от коренно променените обстоятелства настанали с разпадането на Югославия и прехода от тоталитарно към гражданско и демократично общество;
- изхождайки от необходимостта от трайно разрешаване на огромните национални и социално-икономически проблеми на българското малцинство в Югославия по начин който да гарантира неговата национална идентичност, спазването на човешките права и всестранното му материално, политическо и културно развитие;
- изхождайки от националните интереси на страната за изграждане на демократично гражданско общество и нейното успешно интегриране в съвременните световни и европейски процеси;
- изхождайки от необходимостта от уважаване и спазване на съвременните демократични принципи и ценности;
- изхождайки от необходимостта от стабилизирането на положението на българското малцинство като фактор за установяване на трайни добросъседски отношения между България и Югославия;
- изхождайки от интересите на мира и стабилността в региона;
- имайки предвид положението и практиката на националните малцинства в развитите европейски държави;
- изхождайки от общоприетият в света корпус от граждански и малцинствени права и свободи;
- имайки предвид еволюцията на политическата мисъл за правата на малцинствата от либералната теория за правата на индивида към признаване на колективните права на малцинствата;
- имайки предвид досегашният негативен исторически опит и политическата практика на българите в Югославия – Демократическия съюз на българите в Югославия счита, че са необходими промени в името, Програмата и Устава на организацията.

2. Програмни цели

1. Демократичния съюз на българите (ДСБ) е наследник на идеите и политическата борба на Демократичния съюз на българите в Югославия (ДСБЮ) в новите условия настанали след разпадането на Югославия и развитието на демократичните процеси в Сърбия.

2. ДСБ е доброволна и независима политическа организация която има за цел с демократични средства да мобилизира и обедини всички демократични и прогресивни политически сили на българското малцинство в Югославия в обща борба за опазване на неговата българска национална идентичност, зачитане на човешките и малцинствените права според общоприетите международни стандарти и всестранно социално-икономическо, политическо и културно развитие на принципите на гражданското общество и действаща пазарна икономика.

3. В ДСБ не могат да членуват граждани и организации, които пропагандират насилие, расова, национална и религиозна омраза и дискриминация.

4. В дейността си ДСБ ще спазва Конституцията, суверенитета и териториалната цялост на Югославия.

5. ДСБ ще настоява да бъде прекратена досегашната политика на национална и културна асимилация на българското малцинство, да бъдат премахнати всички мерки и механизми чрез които се провеждаше тази политика и да се създадат юридически и политически механизми които ще гарантират осъществяването на националните и граждански права и свободи на българското малцинство за да може то свободно да се развива в стремежа си за по-добър и по-богат живот.

6. Изхождайки от специфичните исторически, национални и културни особености на българското малцинство, както и от факта, че досегашният начин на защита на малцинствените права се оказва напълно неефикасен, ДСБ ще се бори за промени в Конституцията на Югославия с

които да се озакони **признаване на териториално-политическа автономия на територията на която живее българското малцинство определена с клаузите на Ньойския мирен договор.**

7. Автономията на българското малцинство подразбира създаване на самостоятелна политическа система на българското малцинство от свободно и демократично избрани органи на властта с общо и тайно гласуване по пропорционалната избирателна система с петгодишен мандат, които да имат правомощия самостоятелно да уреждат всички въпроси касаещи националната и културна идентичност на българското малцинство, човешките и малцинствени права и стопанското и политическото развитие на малцинството.

8. Автономията на българското малцинство трябва да има тристепенни органи на властта:

- а) Покрайнинско събрание, изпълнителен орган, председател.
- б) Общинско събрание, изпълнителен орган, общински кмет.
- в) Селски събрания, изпълнителни органи, селски кметове.

9. Покрайнинското събрание да има пренесени правомощия от Републиканския Парламент да донася решения със законна сила в следните области:

- Предучилищно, основно и средно образование на български език.
- Служебна употреба на български език в администрацията и правосъдието.
- Църкви и вероизповедание на български език под юрисдикцията на Българската православна църква.
- Топоними, имена на градове, улици, населени места, училища, културни и други институции.
- Защита и опазване на историческото, художествено и национално наследство.
- Строеж, откриване, поддържане на училища, читалища, висши учебни заведения, музеи и институции от значение за културата на малцинството.
- Откриване и поддържане на радио и телевизионни предаватели на български език.
- Защита на околната среда, спорт и физическа култура.
- Общи строителни и стопански планове.
- Занаятчийство, строителство, панаири и пазари, рудодобив, лов и риболов, пътна мрежа, водопроводни системи, комуникации и транспорт.
- Селскостопанско производство, горско стопанство, скотовъдство, туризъм, защита от природни бедствия, обекти от национално значение.
- Търговия, включително и външна, търговски фирми, магазини.
- Трудоустройство, работнически книжки, категории и квалификации на работниците, обучение за работа.
- Здравеопазване, ветеринарна защита, обществена чистота, използване на водите.
- Банково дело – откриване, трансфер на банки или други кредитни институции от национално значение.
- Кадастрални книги, социална политика, дарителски, добротворни и други акции за социално слаби, инвалиди и болни.

10. Държавната собственост да премине в собственост на автономната покрайнина и то: общински и регионални пътища, автомагистрала, железопътни линии, води, мини, каменоломи, гори, обекти предназначени за обществено ползване с изключение на ония предназначени за отбрана.

11. На покрайнината да принадлежат 9/10 от митническите облагания които се събират на граничните преходи с България. Покрайнината да има право да налага данъци на своя територия на транзитно преминаване, на извънредни доходи, на хазартни игри и на тютюна.

12. Отношенията между държавата и покрайнината да се регулират с Конституцията или специален закон. Субвенциите от страна на държавата да бъдат двойно по-големи в сравнение с другите общини.

13. В правосъдието да се използва български език и персонал от територията на българското малцинство.

14. Политическата система да бъде организирана на основите на демокрацията и плурализма.

15. ДСБ ще се застъпва и защитава правата и интересите и на българите преселници живеещи извън етническата и историческата територия на българското малцинство в другите градове на Югославия.

16. ДСБ ще поддържа връзки с всички международни, политически и неправителствени организации в страната и чужбина занимаващи се с правата на човека и особено с правата на малцинствата.

17. ДСБ ще иницира срещи и разговори на държавно равнище между Югославия и България с цел постигане на двустранен договор за осъществяване на автономията на българското малцинство и нейното успешно функциониране.

18. ДСБ ще поддържа връзки и ще сътрудничи с всички политически партии в страната и чужбина които се солидаризират и изразят готовност да уважават и защитават правата и интересите на българското малцинство.

Промоция на книга на Методи Димов

“Да бъдеш българин е гордост, да отричаш е подлост”

М. Димов

На 28 ноември т.г. вечерта в Културно-информационния център “Цариброд” в Босилеград се проведе промоция на книгата на известния македонски писател дисидент Методи Димов “Заветът на Илинден – Доне” посветена на стогодишнината от Илинденско-Преображенското въстание. Пред около двайсетина посетители за творческия път на Методи Димов говориха Иван Николов, Силва Драганова преподавателка по литература и Анелия Геренска историк от Дупница. След това писателят Методи Димов отговори на въпроси на посетителите и подари няколко комплета от своите книги на КИЦ “Цариброд” в Босилеград. Методи Димов цитира думите на своя учител по история от Битола Благой Масларов който веднъж им казал: “Драги ученици, след Ньойския договор нашата страна Македония бе разкъсана на парчета. Ние останахме под сръбско иго и сърбите ни сложиха окончанието –ич, което означава нищо, и ние станахме за нищо. Днес новите ос-во-бо-ди-те-ли ни сложиха окончанието –ски и на тези ски ние се хлъзгаме към пропаст. Но ако оставят окончанието –ов, ще ги боли в душата, защото там е истината”.

Методи Димов е роден 1936 година в Битола. Възпитаван в старите български традиции и с ясно българско национално самосъзнание той не може да понесе “македонизиращата” политика на сръбските комунисти които след Втората световна война отново отварят македонския въпрос и повеждат истерична антибългарска пропаганда. През 1957 година той успява да избяга в Гърция където след няколко месеца разкарване из затвори и лагери, успява да емигрира в Белгия. Там си намира работа, започва да учи и се жени за фламanka. Среща се с легендарния Иван Михайлов и става член на Македонската патриотична организация, а след това работи за основаването на македонското културно дружество “Тодор Александров” в Брюксел чиято основна цел е да помага на сънародниците си в Македония.

По време на юго-войната той със съпругата си Жоржет и други приятели успява да издейства хуманитарна помощ от 60 тона лекарства за Македония и парична помощ от 1 милион лева.

През 1995 година, след 39 годишна емиграция, Методи Димов с много отслабнало зрение с придружител се завръща в Македония с желание да види останалите живи роднини и да запали свещ на гробовете на родителите си. След няколко часа показно е арестуван от органите на Държавна сигурност в Битола и след подробен разпит, заедно с придружителката Гинка Станчева е екстрадиран от Македония с обяснение, че се занимавал “со бугарска пропаганда”. Българският печат тогава жестоко реагира.

Методи Димов е написал четири книги на български език: “Габеро”, “Кървава луна”, “Гласът на истината” и “Заветът на Илинден – Доне”. В тях се говори за трагичното и героично минало на Македония описано през призмата на спомените на автора за неговият дядо Тодор Кочов – Габеро, спомените на автора за патилата из гръцките конц-лагери, спомените му за положението в Македония, горчивината и възмущението от арестуването му през 1995г. и истината за Илинденско-Преображенското въстание.

В Македония няма нито един българин!?

Това показват обявените данни от последното преброяване там

Преселниците от Западните покрайнини в Македония:
“Защо ни пишат македонци или сърби?”

Пише: Тодор Петров

В края на 50-те години в Югославия стават значителни демографски размествания. Част от българите в Западните покрайнини търсят плодородна земя в Македония и други райони, от които пък емигрират турци и други. В новите им поселища, възползвайки се от нарушената им компактност, ги застига манипулативната шовинистична машина на Белград, опитвайки се да ги представи като “прави сърби” и изкуствено да увеличи броя на сръбските колонисти и сърбомани в Македония...

Посетих наскоро западнопокрайнинските преселници в областта Тиквеш, в Македония, където впрочем живеят най-много преселници от Западните покрайнини.

В Република Македония съществуват няколко села, в които живеят преселници от Западните покрайнини като например селата Сирково, Паликур и Дреново. Да не говорим за многобройните преселници, главно от Босилеградско, преселили се в Крива Паланка и Скопие с мнозина от които авторът лично се познава и са му потвърдили, че в Македония не им позволяват да се пишат българи.

И Георги Стоянов, началник-счетоводител, и Иван Божков, икономист в селскостопанското обединение, и Милан Николов, касиер във футболното дружество “Младост”, и Горан Адамов, келнер в мотела, и... и всички жители на село Росоман, едно от големите в Република Македония (около 5 хиляди души), намиращо се в централната част на младата македонска държава, са българи – преселници от Западните покрайнини.

Кога и как в това село, отдалечено стотици километри на юг от Западните покрайнини, са започнали да се настаняват западнопокрайнинци, е записано:

“...В село Росоман допреди Втората световна война живяха турци, които след войната напуснаха селото и заминаха за Турция, а тук започнаха да се заселват българи от Източна Сърбия, краища, които самите преселници наричаха “Западни покрайнини”. Тук се заселиха цели семейства от градовете Цариброд и Босилеград. От тамошните села най-много преселници има от Гложие, Тлъмино, Любата, Босилеградско, Белут, Райчиловци, Божица, Звонци, Ясенов дел, Берин извор, Драговита, Искровци, Петачинци...”

Впрочем, тук се срещнахме с почти цялата рода, по майчина линия на българския спортен министър Васил Иванов – Лучано, които са преселници от село Звонци.

“В историята най-вероятно никога няма да бъде записано, че многобройните преселници от Западните покрайнини, дошли в Росоман (от скоро община) са пристигнали с надежда, че тук няма да останат завинаги. Уви! Тук те започнали нов живот, който просто “не им позволи да се варнат назад”, осведомява ни Илия Велинов, потомък на преселници от босилеградското село Лисина.

Заселили се хора от бедни планински села, които са знаели, че пистигат в плодородна Македония, където, като самите те казват, “каквото хвърлиш в земята, то никне...”

Цели села се преместват на юг

Отначало на преселниците са давали потребните количества семена за сеитба, а също така и места за построяване на къщи. По-късно задомилите се вече (ново)росоманчани започват да пишат писма на най-близките, в които ги осведомяват, че “в Македония условията за живот са много добри”. И... започнали да пристигат роднини, съседи, приятели – цели села от неполодорондните Западни покрайнини. Настанявали се при най-близките си. Купували земи и къщи и започвали нов живот. Отначало трябвало да свикват на въздуха и летните горещини, на които нашенците, току що слезли от планините, трудно свиквали.

Росоман тачи връзките със стария край. В селото до преди десетина години пристигаше вестникът на българското малцинство в Сърбия “Братство” (заради който не малко западнопокрайнинци бяха викани в полицията защото чели “бугарски вестник” въпреки че той се печата в Ниш!?) Съществува

културно-художествено дружество, където се тачи фолклор от стария край. Футболистите на ФО “Младост” успешно се състезават в Тиквешката лига и навсякъде, където гостуват, биват посрещани с “Уа, бугари!”

“Бугарите” сами строят всичко

За сравнително кратко време, колкото живеят в Росоман, българите-преселници от Западните покрайнини наистина имат с какво да се похвалят. Сами са си асфалтирали улиците в едно от най-големите села в Македония, пастраили са си нови, големи къщи, купили са си модерни селскостопански машини, построили са си училище, футболно игрище, амбулатория, черква... и най-вече с големите ниви и зеленчукови и овощни градини, чиито плодове най-често продават (забележете) на пазарите в Босилеград, Цариброд и Звонци.

“Политиците само ни лъжат”

“Откакто Македония отделна държава нашите проблеми станаха неимоверно големи. Сложиха граница между Македония и Сърбия, дадоха ни македонски паспорти, и което е най-лошо, писаха ни че сме “македонци” или “сърби”. Тук в селото по време на предизборни кампании идват всевъзможни политици и ни обещават, че ако бъдат избрани ще се борят да ни бъде позволено да се пишем това, което сме си – българи; ще ни позволят да получаваме вестници от България, ще позволят на децата ни да учат български език в селското ни училище и какво ли не още”, осведомява ни господин Драган Стоянов, преселник от царибродско и добавя: “Това дали македонците са българи или не – нека да спорят политиците и историците. За нас спор няма, ние тук сме си чистокръвни българи, всички до един и такива ще си останем без значение дали официалните власти и по-нататък ще продължават да не ни позволят да се пишем такива.”

Българио, Ньоския договор е мъртъв

Митко Георгиев*

Странни неща стават в България, а политиците в София се държат като щраус. И не искат да разберат, че когато главата им е зарита в пясъка на прокламираното евро-атлантическо бъдеще, задните части на външната им политика са на показ и могат да бъдат употребявани от други държави.

Ньойският договор, който откъсна от снагата на България Царибродско, западните краища на Трънско и Струмишко, е мъртъв. Кралството на сърби, хървати и словенци, на което през 1919г. бяха харизани тези територии, не само че не съществува, но и неговите правоприменици се разведоха. Хърватите въобще не ги еня за тези парчета земя, сърбите ги искат, а Македония се чуди по кой път да хване. В същото време България гледа надалеч, а не вижда това, което е под носа ѝ. А трябва да се огледа и да си прибере вересиите от миналото.

Някой може ли да отговори защо на последната среща на българският премиер със сръбския му колега Зоран Живкович не беше повдигнат въпроса за Западните покрайнини? Не. За да разбуди изпадналата в летаргия българска общественост проф. Григор Велев, директор на Центъра за българска национална стратегия обяви подписка за промяна на статута на Западните покрайнини. 30 неправителствени организации в България сложиха подписите си под инициативата на проф. Велев. Тази стъпка е в отговор на мълчанието на българските власти. Защото не може българските политици да продължават да ни лъжат, че приоритетът – приемане в Европейския съюз и НАТО, ги кара да забравят, че в Западните покрайнини и Струмица живеят българи. Имаме контакти с хора и от Евросъюза и те изразяват недоумение защо никой не поставя въпроса за Западните покрайнини. Ето го питането: ако не искаш да помогнеш на собствения си народ, как ще се отнасят към тебе в голямото европейско семейство? Ами като към джудже. И обратното, бихме увеличили тежестта си в очите на нашите партньори от Евросъюза ако предприемем правни стъпки за връщането на тези исконни български територии на България.

Този въпрос в Струмица е тема на почти всички разговори. Интелектуалците поеха инициативата, интересът сред гражданите е огромен. Въпреки страха, насаждан близо век, започна да се говори, че ако за цяла Македония едва ли ще има спасение, то поне Струмица да се измъкне от нъйските окови.

Проблемът е, че македонците нямат стратегически партньор: час са с Евросъюза, част – с Америка, част – с други центрове. Общо взето като българските политици – гледат към Америка и забравят комшиите и собствения си народ.

Разменната монета Македония

Гражданите на Македония са все повече обезпокоени от положението на Македония поради несериозното отношение на политиците ни. Ето един сценарий, който е твърде възможен: през есента на 2004г. ще бъде независимостта на Косово. С какво ще бъде компенсирана Сърбия? Ами с Македония. И българите от Македония пак ще се окажат жертва на сръбско-гръцко-влашката политика, провеждана и налагана – за съжаление – от македонските политици.

Ние знаем, че България никога няма да бъде тази България, която искаме, без Македония. И се питаме дали хилядите жертви, които са паднали за освобождението на Македония, ще бъдат оправдани, ако България и този път покаже липса на интерес към Македония. А всички знаем, че България в момента е политически и икономически по-силна от Сърбия. Е, ще позволим ли българите в Македония, които станаха през 1913г. жертви на хегемонистичната политика на Белград, сега пак да бъдат харизани на Сърбия като компенсация за Косово? Т.е. албанците и сърбите си оплитат кошницата, а българските политици гледат безучастно.

Всички знаем, че на Македония се гледа като на място на среща на

интересите между Гърция и Сърбия.

Сега говорим за коридор № 10. Е, на този брак по сметка винаги са кумували власите, които пък са най-големите врагове на македонските българи. Елементарната сметка показва, че 80 на сто от хората, които работят в Македония, са под контрола на сръбско-влашки фирми, т.е. този триумвират контролира икономически македонската държава. А това е истинска власт.

Липса на консенсус

България е може би единствената държава в Европа, в която няма политически консенсус за приоритетите на страната. Ние в Македония днес се питаме как премиерът на една страна ходи за месец време два пъти в Америка, а президентът – три пъти в Русия? Това означава, че се търси баланс между двата полюса. И в същото време че няма консенсус кой е българският приоритет – дали Америка, дали Европа или Русия.

Словенският президент Милан Кучан събра представителите на значимите политически сили след като страната се сдоби с независимост и просто им изреди кои са интересите на държавата. А тези, които искаха да правят политическа кариера с някакви странични ходове бяха предупредени, че ще изпаднат от файтона. И в Словения изградиха държава, на положението в която завиждат и доста страни от Европейския съюз.

Хайде някой да ми каже днес на къде върви България? Или гледаме на бъдещето си към Европа и НАТО през тръбата с руски газ и петрол?

А междуременно в София трябва да си правят сметката, че след пет години президентът в Скопие май ще е албанец, а пък следващия посланик на Македония в България ще бъде от същата етническа група. С македонските посланици няхаме много късмет, сега ще видим какво ще стане когато в София дойде албанецът Ким Мехмети.

Но най-вече политиците в България трябва най-сетне да си дадат сметка какво показват трите визити на Георги Първанов в Русия и двете на Симеон Сакскобурготски в Америка? А рекапитулацията е ясна – София, с всичките си противоречия и проблеми, е фактор не само на Балканите но и в света. И да използват този капитал.

*Митко Георгиев, известен като Джокер, е собственик на едноименно радио в Струмица.

(в-к Труд, 06. 10. 2003г.)

Със сръбските закони по българските глави

Зденка Годорова

На фона на всичко ставащо напоследък в Сърбия, много е трудно да вярваме в илюзията, че положението на българското национално малцинство в Западните покрайнини ще се промени с нещо.

Илюзия бяха и очакванията на много сърби, че след падането на Милошевич Сърбия ще стане “лидер на Балканите”, към който ще се вторачи целия свят. Оказа се, че три години след Милошевич, Сърбия не може да си избере президент, парламентарното мнозинство се крепи на няколко гласа на отцепилите се от партията на Милошевич социалисти, а правителството се тресе от скандали и финансови злоупотреби. В структурите на властта си останаха

старите кадри на Милошевич,

само че с нови партийни книжки, а по улиците и границите кипи незаконна търговия. В такава политическа обстановка трудно е да прогнозираме светло бъдеще на българите в Западните покрайнини. Опитите за манипулация от страна на сръбските власти, на които се поодадоха и някои български дипломати, че с “новите демократични процеси” в Сърбия щяло да се подобри положението на българското национално малцинство, се оказаха поредния сръбски блъф.

Все пак нека да не се лъжем, че в момента за международната общност не са приоритет човешките права и националните малцинства в Сърбия (както беше при Милошевич), а проблемите с корупцията в Сърбия, Косово, престъпните групировки, които застрашават Европейския съюз, реформите в армията на СиЧГ, приемането на нова конституция в Сърбия и все по-несигурното бъдеще на новата сърбо-черногорска държава. Регионалните проблеми в бивша Югославия са пред малцинствените в момента, но националните малцинства сякаш не са подготвени за решаването на тези сложни въпроси. Българското малцинство за пореден път е изправено пред дилемата как

да преосмисли собственото си бъдеще

и как да се пребори за полагащите му се по конституцията, права.

И понеже Белград в продължение на последните шест десетилетия умееше да се възползва от инерцията на българското малцинство и от мълчанието на българската държава, в момента се стигна до една абсурдна ситуация – под егидата на Белград да бъде създадена една казионна структура на българите в Сърбия, която да има формален характер, хем да я има, хем тя да не се пита за нищо. Наистина не знам защо някои хора от България избързаха да аплодират идеята, в която единственото българско е думата “българско национално малцинство”. Разбира се, че това беше причината на 10 май т.г. 99% от българите в Западните покрайнини да не знаят за нейното създаване. Учреденият Национален съвет в Ниш е нищо повече от едно изкуствено формирование (нещо като колективен орган от 21 души), създаден под егидата на Министерството за националните малцинства в Белград, предвиден със Закона за националните малцинства. Същият закон бе гласуван в парламента на бившата СРЮ, след което всичко си остана само закон на хартия (както при Милошевич) и самореклама пред външния свят, който напоследък все по-малко вярва на управляващите в Белград. Кой и какви хора влязоха в този национален съвет? Разбира се, нито един от изявените лидери на българското национално малцинство защото организациите на българите в Сърбия – ДСБЮ, Хелзинския комитет на българите в СиЧГ и КИЦ в Босилеград (с изключение на КИЦ Цариброд) отказаха да вземат участие в неговото създаване. Затова ще бъде интересно да видим за в бъдеще истинската дейност на този съвет, в който преобладаващата част от неговите членове са хора, членуващи в сръбски партии, които едва ли някога са се изявявали в ролята на защитаващи правата и свободите на своите сънародници в Сърбия. От 10 май до днес

и дума не се чу за дейността

на въпросното формиране. Но затова министърът по етническите въпроси в Белград, Расим Ляич, истерично обвини Хелзинския комитет в Цариброд заради критиките, отправени от организацията по адрес на създадения по такъв начин (без избори) Национален съвет. И така един министър предупреди една правозащитна организация, че “притежава цял архив от статии на правозащитната организация, публикувани в българския печат и които били “отвратителни лъжи”. Демокрация, няма що!

Най-странното в цялата тази работа беше присъствието на българския експрезидент Петър Стоянов, който според казионния в-к “Братство” нарече създаването на тази структура “историческо събитие в отношенията между България и СиЧГ!?! Присъствието, речта и изобщо възторгът на г-н Стоянов от създаването на един такъв Национален съвет породиха много недоумения сред българите в Западните покрайнини, но както можа да се види по-късно – и сред българите в България. За пореден път един български политик призова българското малцинство да бъде

“мост на разбирателство”

(фраза отдавна овехтяла от употреба), без да си дава сметка, че все пак за някои неща трябва да се пита и ошашавеното от “разбирателство”, българско малцинство. Не липсваха фрази от типа, че “успехите на държавната общност Сърбия и Черна гора са успехи и за България, успехите на България са успехи и за държавната общност Сърбия и Черна гора. Защото днес всички сме поставени под един общ знаменател: Балкани. И трябва да признаем, че тези Балкани днес нямат достатъчно добър образ и достатъчно добро име в Европа и в света.” Сякаш със създаването на една такава структура образът на Балканите ще се промени до неузнаваемост! Освен призови към спокойствие, предвидимост, толерантност, пари, инвестиции, преодоляване на историческите комплекси, от речта на Петър Стоянов не се разбира защо е дошъл в Ниш и да не би да е бил подведен от някого. Жалко, че от сръбска страна не бе посрещнат по полагащия му се ранг, а само от кмета на град Ниш и дестопоставен чиновник от Министерството за национални малцинства в Белград. За ранга на българската делегация (зам. министър и посланик) сръбската страна също не намери съответна форма на придружаване. И те са прави за себе си. Със сръбските закони по българските глави!

И тъй като често

езикът на дипломатията е неразбираем

за много хора, така за много българи в Западните покрайнини остана неразбираем начинът, по който на 12 май т.г. в Босилеград бе организирано нещо като научна конференция по повод 60-годишнината от смъртта на поета Емануил Попдимитров под режисурата на българския посланик в Белград Яни Милчаков. Според прочетеното в “Бюлетина” на КИЦ в Босилеград и чуто от възмутени босилеградчани, от страх да не се политизира срещата, организаторът и домакините от босилеградското кметство решили да премълчат голяма част от многостранните изяви на Емануил Попдимитров и специално правозащитната му дейност в подкрепа на българите в Западните покрайнини. За сръбската чалга, която след това се вихрила на тържествената вечеря в чест на посланика може би не си струва да пишем, за да не петним името на Емануил Попдимитров. Странно е защо на научната конференция не са били поканени онези хора от България и Западните покрайнини, които в продължение на години писаха и организираха литературни вечери за Емануил Попдимитров в София и Босилеград и подчертаха значението му за българската национална кауза в годините след Ньойския договор. Може би да не дразнят с изказванията си сръбската страна. Защо му е тогава била на посланика тази конференция!?

Може би най-потресаващото нещо, което като българи можа да ни се случи, е злоупотребата с 2 юни, Денят на Ботев, когато пред неговия паметник в Козлодуй и пред очите на шокираните козлодуйци (потомци на босилеградски бежанци), Босилеградският танцов състав се представил, облечен в сръбски народни носии със сръбски танци. Ако го нямаше “Бюлетина” на КИЦ, нямаше да научим подробности за този невидан скандал, разтърсил с резултат Западните покрайнини и част от България. Не случайно босилеградският поет и патриот Иван Николов в статията си “Тих бял Дунав се вълнува от срам” за чуждите недомисли поиска прошка от Ботев. Искам я и аз! Само

че за разлика от Иван Николов и моя милост, онези които са платени от държавата да защитават нейните национални интереси, май и през ум не им е минавало да поискат от някого прошка. И затова нека да не ръкопляскаат на сръбските закони с такава сила и да не раздават уроци по патриотизъм. В края на краищата прекалено много са гафовете, за които трябва да поискат прошка от българите в Западните покрайнини”.

Шанс за добри отношения (III)

Пише: Драголюб Петрович

В началото на XX век Македония става ябълка на раздора между България и Сърбия. Официална Сърбия и националистически ориентирани кръгове се раздвижват едва в началото на XX век. Черковно-училищната българска система получава опасен съперник в просръбската институционална система. Освен това, Сърбия и отделни богати хора често организират доброволци които се прехвърлят в Македония да се бият за “сръбската кауза”. Известно е, че четниците са се стълкновявали с турската войска и полиция, но основната дейност на четниците е борба насочена срещу българските комити. Според думите на Драгиша Стоядинович, известен радикал от Неготинска Краина, четата в която е бил той е имала въоръжени стълкновения изключително с такива български части, а не с турските сили. Това четничество е характерно за периода 1904-1908 година след което идват нови събития. Появяването на четническото движение в Македония има епизоден характер, но пропагандната машина на официална Сърбия го преувеличава с което са били подведени народните маси. Четническите традиции и борбата за сръбството в Македония наистина нямат съответни реални основи. Това може да се твърди въз основата на прегледа на автентични исторически източници от онова време. Обаче, с мита за сръбските четници е разпространявана ксенофобия, особено българофобия сред неинформирани хора. От друга страна, българската пропагандна машина също сее смето на раздора, агитирайки срещу сръбският ентитет, отбелязвайки “сърбоманите” в Македония като проскрибрани личности.

По време на анексионната криза 1908г. България се експонира като независима държава с монарх който вече си е поръчал царска корона, което предизвиква подозрение и недоволство в сръбските политически върхове. Обаче следва подобрение на отношенията. София на няколко пъти прекрасно посреща сръбските крале, най-напред през 1903г. Александър и Драга Обренович, а по-късно и Петър Караджорджевич. Тъй като това е разбрано като реално разширяване на юг, сръбският политически връх върви към сближаване с българските държавници.

Създаването на Балканския съюз е проследено със съответна пропаганда за сръбско-българската близост и проруската им ориентация. До края на 1912г. и в дните на войната са тачени съюзнически и солидарни отношения между българи и сърби. Във всяка публична реч в Сърбия се е доказвало правото на българите да се разширят за сметка на турците. Еуфорията за “освобождението на нашите братя”, под който девиз балканските страни тръгват във война, захваща и Сърбия и България.

След освобождението или завоеването на всички европейски владения на Турция се стига до недоразумения за териториите. В журналистическите статии може да се проследи променянето на приятелските отношения в неприятелски. Още в първите дни на януари 1913г. белградските вестници пишат за некоректните искания на Румъния към България, тъй като Румъния иска териториални компенсации в Добруджа въпреки че не е участвала във войната. Заради неспоразуменията около подялбата на Македония сръбският печат изведнъж започва да обвинява България твърдейки, че исканията на Румъния в Добруджа са легитимни. Започвайки от януари, ден из ден сръбската общественост се дезинформира, че българите не зачитат договора. Така “Политика” само в изданието от 30 май донася текстове под заглавия “Дезертиране на българите”, “В съюзническа София” и “Ще има ли война”? На следващия ден 31 май в “Политика” осъбва “Царят ще отсъди”. Всъщност, Никола Пашич иска да придобие обществеността за ревизия на договора според който по-голяма част от Македония трябва да се даде на България. Със всички средства се влияе върху съзнанието на хората до последният орач и пастир, че вината е на другата

страна. В България обществеността е против арбитража на руският цар, който се е приемал само в духът на подписаният договор за подялба на завоюваните земи. Из цяла България се организират антисръбски, антигръцки и антирумънски митинги. Говори се за неверните съюзници, неискрените сърби, а в Петроград не трябва да се отива “защото там ще ни ограбят”. Напрежението постоянно нараства за да се стигне до касапницата на Брегалница към края на юни 1913г.

Социалдемократията упорито се бори срещу войната която жестоко се осъжда като братоубийствена. Обаче само по-малката част от народа, и част от интелигенцията, приемат такова резониране. Благодарение на монопола над средствата за информиране, печата и възпитанието, политическите върхове успяват да затровят отношенията между двата народа. За първи път в историята.

Събитията в Първата световна война са още по-поразителни за отношенията между двата народа които претърпяват огромни жертви. Към края на 1915г. България влиза във войната. Пристъпването на България към централните сили и започването на военните операции на източните сръбски граници има катастрофални последици. Тъй като моравско-вардарските комуникации към Солун са пресечени, сръбските войски неорганизирано отстъпват през албанските планини към морето. Тази “Одисея” на сръбските войски е послужила за оформянето на мита за подлите българи които в гръб нападнали Сърбия. Страданията на народа подсилени с военната пропаганда, създават трагедия в отношенията на двата южнославянски народа.

В народната памет остава “българското робство”, както населението в източна Сърбия нарича окупацията, дълбоко проникнала в съзнанието заради глада, терора, и налагането на българската политическо-управителна, църковно-училищна и т.н. система. Българските окупатори се отнасят като освободители в “освободените” краища – Вардарска Македония и в “Моравска” (южна и югоизточна Сърбия). Докато българската войска в Македония е посрещната като освободителска, в Сърбия тя е разбрана като неприятелска. Веднага е изразена съпротива към българското управление което е предизвикало репресивни действия от страна на окупатора.

Топлишкото въстание е предизвикало репресиите на българските и австроунгарските войски. В по-късната историческа памет отмъщенията и терора се приписват само на българите. Това явление на масови престъпления след потушаването на Топлишкото въстание, считаме за главната причина за българофобията в Топлишкият край. Българофобията се чувства повече в пострадалите източни сръбски краища.

Краят на войната в Сърбия е дочакан с победителска еуфория. Тази триумфалистка атмосфера е още един фактор за фобията към поразеният окупатор, преди всичко към съседните българи. Политическият връх на Кралство Сърбия, но и на Кралството на сърбите, хърватите и словенците особено се е застъпвал България да бъде наказана. С Мирния договор в Ньой България е загубила Струмица, Царибродско-Босилеградския териториален пояс и девет села на десния бряг на Тимок под Зайчар. Българското национално малцинство не е признато, и всички нови поданици на Кралството на СХС се третират като част от сръбското племе на югославският народ. Всички на края на фамилията име получават суфикс – “ич”, учат сръбски училища и са под юрисдикцията на Сръбската православна църква.

Благодарение на сръбско-българските трения е създадена велика Румъния и велика Гърция с бройни славянски малцинства. Кралство Югославия от геополитически и геостратегически причини влиза в съюзнически или близки отношения и връзки с тези две страни.

Срещу другата световна война с промяна на съотношението на силите в Европа са правени опити за подобрене на отношенията между тези две южнославянски държави. Обаче таканаречените “договори за вечно приятелство” нищо не променят в отношенията им. България като една от държавите които искат ревизия на границите гравитира към силите на Оста. Тя пристъпя към Тройния пакт, докато в Югославия разположението е антифашистко и антигерманско.

Намирайки се в двата воюващи табора, напрежението между българи и сърби, тоест България и Югославия достига критична точка. България не взема непосредствено участие във войната, но нейното пристъпяне към Тройния пакт е наградено с териториални разширения в Македония и югоизточна Сърбия. Освен това нейната войска допълнява германската окупация в по-голяма част на Сърбия. Повторната окупация на Сърбия във Втората световна война е голям принос към лошите отношения между българския и сръбския народ.

Теглена е нова гранична черта, приблизително според Санстефанския договор така че Пирот и Враня влизат в рамките на българското “царство”. В “новоосвободените краища”, югоизточна Сърбия и Македония, българите завеждат своята политическа, управителна, църковна и културна

система. На тази територия положението е по-поносимо отколкото в окупираната Сърбия. Обаче сръбското население не се примирява с това положение.

През окупацията по време на Втората световна война, напрежението между сърби и българи достига кулминацията си. От 1942г. българската армия на територията на цяла Сърбия се намира в ролята на окупатор. Сръбското население е ядосано на всичко българско, боите на българското знаме или военната униформа, българският говор, онова “ура” като боен вик на българската армия и т.н. – със всичко което припомня на нещо българско. Терора, репресиите на българските окупатори са били по-малки в сравнение с окупацията от Първата световна война.

Обаче българската окупация също е била твърде тежка. Върхът са няколко наказателни български експедиции с масови отмъщения. Тази в Бойник е била най-голямата, но ги е имало повече и по местата под българско управление над населението което е считано за българско.

Към края на Втората световна война, и първите години след освобождението, политическите върхове работят за подобрене на отношенията между новата Югославия и България. С концепцията на АВНОЮ 1943-1945 е решен въпроса за федералното устройство на социалистическа Югославия. Гарантирани са правата на нациите, включително и македонската, както и на националните малцинства, включително и на българското. В нова Югославия за първи път се признава съществуването на българи, които получават своята идентичност – от личните имена, (сваля се суфиксът “ич”) до езика, училищата, медиите. Благодарение на идеята за самоопределението на народите и равнопоставеността, българското национално малцинство получава своите права във Федеративна Народна Република Югославия. Според името на своята първата издателска къща това малцинство е трябвало да бъде “Мост” на духовно, т.е. културно сътрудничество на двата народа.

След Резолюцията на Информбюро на източноевропейските страни, отношенията между България и Югославия пак са на странични релси. Настъпва дългогодишен период на затровени отношения между двата народа и двете страни. Възобновени са и интензивирани спомените за “българските зверства” от по-рано. Почвата е била подготвена за най-жестоката антисръбска и антибългарска кампания.

Деструктивното влияние на политическата пропаганда доведе до пълно заплитане на сръбско-българският възел. Дезинформацията е фактор на който масите, незапознати с истинското състояние на нещата, не могат да одолеят. По времето когато политическият връх на Югославия, с оглед на изострените отношения с Варшавският пакт, се подготвя за отбрана от нападения от изток, от време на време като значителни дати се отбелязват – страданията на народа в Бойник от българският окупатор и т.н. Всичко това с цел насърчаване на патриотичното и антибългарското разположение сред сръбския народ както и сред югославските. Хората, особено интелектуалците, които изразяват панславянска ориентация и има симпатии за източноевропейските страни са били преследвани от фамозната УДБ-а и за тях са водени картотеки. Принадлежащите към българското малцинство до значителна степен са били изложени на репресивната система и съмения.

Изострянето на отношенията и отричането на културните ценности присъстват и на културното поле. В разни сфери на знанието, науката, изкуството, литературата са отричани стойностите на другия народ. Отношенията особено се заплитат по въпроса за Македония. Македонците, предвождани от интелигенцията, настояват за признаването на своята идентичност окончателно оформена по време на Народноосвободителната война 1941-1945г. Обаче не са прави ония които настояват това историческо явление да го антидират в дълбоко за тях минало. Югославяните, а сред тях най-много присъстват сърбите, дават подкрепа на македонците в тяхното доказване на собствената им идентичност като противодействие на тежнението на българските националисти за присвояване на Вардарска Македония. Ние дълго давахме подкрепа на тази теза и измисляхме аргументи, че Самуиловото царство е било македонско. На конгреса на историците през 1969г. в Охрид се стигна до вербални стълкновения между българските и македонските историци. Кавгата започват македонските колеги, недоволни от това, че останалите югославски историци не им дават безрезервна подкрепа. На следващия ден в скопските вестници осъмва статия “Защо българските историци дойдоха в Охрид?”, който изненадва участниците на научното събрание. Известни сили, близки до политическият връх на Македония форсират стълкновението с българите.

Подклаждането на сръбско-българските отношения е дълготрайно явление във втората половина на ХХ век. Всъщност започва да намалява от шейсетите години. Постепенно се сваля ипотеката, поне онази публичната, политическата, от сръбско-българските отношения. В днешни условия огромно значение имат средствата за масова комуникация, а официалните становища на политическите

общности които владеят с тия средства, най-често стават становища на масовото публично мнение изобщо.

С разпадането на СФРЮ, тоест отделянето на отделните републики от нейната държавна рамка, значително се променя геополитическото положение на Сърбия. Тя сега е крайдунавска страна насочена към източния си съсед. България също е опряна върху Сърбия през която минават главните комуникации към централна Европа. Става дума за две славянски страни които могат да намерят общи основи за съвместен начин на живот на тези пространства.

Македонския въпрос дълго обременяваше сръбско-българските отношения. Неотдавна известният балкански историк и бивш министър на образованието и науката в българското правителство Илчо Димитров в българският печат правилно отбеляза, че македонския въпрос излиза от досега на Сърбия. Значи, главната причина за раздора между двете страни престава да съществува. Македония е отделен държавно-политическа и национална общност. Констатацията на историк Николай Генчев изказана в софийския вестник "Континент", за тежнението на македонската "клика" да върне Македония в рамките на Югославия е безпочвена. От пътуванията из Македония имам впечатление, че македонците, особено младите, са еднакво емоционално отдалечени и близки и към сърбите и към българите.

В сегашните обстоятелства няма спорни точки между официална България и Сърбия и Черна Гора, тоест между България и Сърбия, нито пък потенциални проблеми на полето за тяхното евентуално появяване, етнонационално, геостратегическо и пр. Вече няма военни блокове, идеологически различия и други вътрешни и международни фактори които са определяли отношенията между двете страни. Всички тези фактори действат непосредствено на отношенията между българския и сръбският народ. През последните години отношенията полека вървят към подобрение. С такава тенденция влязохме в XXI век. През последните години донякъде се интензивират връзките в областта на културата. Българските учени участват на събрания, симпозиуми в Югославия, засилват се връзките в науката, реципрочно се публикуват текстове в печата и т.н. Всичко това се отразява на публичното мнение, което следи своя елит - учените, интелигенцията.

Благоприятният политически климат освобождава потенциалните възможности за добри връзки и отношения между двата народа, народи които в миналото често бяха заточеници на политиката диктувана от политическите върхове.

Сложения възел на историческото явление на сръбско-българските отношения е феномен на XX век, век бурен по събития - коплански и бройни събития. Абстрахирайки се от известни временни несъгласия, диктувани от политическите върхове, целият комплекс на един ретрограден феномен може да се вкара в един кратък промеждутък от изключително драматични исторически течения. Трябва да се каже, че историята на сръбско-българските противоречия е бreme на нашата съвременна история, а не резултат на дългосрочни и реални определящи фактори.

Сръбско-българските отношения от края на XX век се връщат на добрите релации от началото. Сърбите и българите имат нов исторически шанс да изграждат добри отношения.

(От "Helsinki povelja, avgust 2003, br. 67)

До редакцията на списание "Бюлетин"

Уважаеми г-н Николов,

Преди две години вашето списание публикува една статия на Радко Стоянчов под заглавие "Житие и страдания на грешният българин Слободан Александров в Сърбия". В нея много точно бяха описани всичките мои мъки и перипетии пред сръбските власти. Разбира се, никой не се впечатли от тях, а нарушаването на моите права продължи.

Припомням само накратко за какво става дума. През 1993г. ме съкратиха от работа като преподавател по руски език в основното училище "Бранко Радичевич" в град Голубац. След дълги разкарвания по съдилищата делата все още не са решени, но просветният министър Бръкич ме назначи на работа във Вранска Баня с половин работно време административен работник и половин работно време в ученическата кооперация. В периода от 1996-2001г., докато директор беше черногореца Булатович, нямаше никакви проблеми. След като на негово място дойде за директор

сърбинът Драган Стаменкович за мен настъпиха спокойни дни. През декември 2001г. се разболях и с доставено медицинско свидетелство отидох на отпуска по болест. Това бе поводът директорът Стаменкович да ме уволни от работа. След около една година разправии по съдилищата, Общинският съд във Враня ме върна на работа. Но когато трябваше да ми платят неизплатените заплати, незаконно ми задържаха четири заплати от септември до декември 2001г., и ми признаха само заплатите от януари до юни 2002г.

През февруари 2002г. по време на ученическата ваканция отново бях на отпуска по болест. По време на отпуската, директорът, който явно ме бе следил, ми изпрати комисия която искаше да ме кара в полицията във Враня с цел да се протоколира това че по време на отпуската си по болест не съм си бил в къщи. Заради това, Републиканският завод за здравна осигуровка заведе процедура за преразглеждане на отпуската по болест.

Аз смятам че всичко това е режирано от директора Драган Стаменкович който не иска да ме върне на работното място библиотекар, а ме кара да работя като управител на ученическата кооперация – нещо за което не съм подготвен. Целта е по този начин да ме накарат в някакво нарушение и да намерят повод отново да ме уволнят от работа.

Еничари шетат мамо, из Босилеградско!

Босилеградската полицейска и цивилна администрация са проводници на антибългарска кампания в Сърбия

Близо шест години символично бях гражданин на босилеградска община. През ден, през два, прескачахме със съпругата с овехтелия “Москвич”, кога до града, кога до околните села и разнасяхме дребни стоки по поръчка на изоставения и забравен и от бога и от власт народ. Особено голяма беше нуждата от нас през последните десетина години, когато думата “демокрация” стана не само синоним на свободата на словото, но и на действията в управлението на държавите уж освободили се от комунистическия режим, а всъщност настъпи истинска анархия и беззаконие докато народът изнемогва от недоимък и мизерия. Много българи от съседна България, всред които и ние, услужливо и добронамерено бродехме из босилеградско и предлагаме дефицитни на пазара стоки.

Народа свикна, търсеше ни

и бяхме взаимно удовлетворени. Понякога прескачахме и до град Сурдулица и селата, където сръбската власт се отнасяше благосклонно и дори ни възприемаше като необходимост.

Не така безпроблемно беше присъствието ни в Босилеград и селата. Сръбската държавна администрация, цивилна и полицейска, представлявана от служители българи от босилеградско, ни преследваше на всяка крачка и непрекъснато ни тероризираше. Още от митницата “Рибарци” до крайното село където отивахме,

преследваха ни полицейски патрули,

понякога наредени един след друг в селата пред Босилеград, в самия град и пред бензиностанцията извън града. Те бяха овластени с неограничени правомощия от местния полицейски началник, който е българин, и създаваха обстановка на извънреден полицейски режим. Неоснованото полицейско присъствие в мирно време, при условията на демократизация и приобщаването ни към Европа в този малък и слабо населен район – трима полицаи на сто жители, всява не само страх и респект, но създава условия за тенденциозно преследване на невинни хора. Полицаяте си нямат друга работа и сами си я създават като преследват не само български коли, но и сръбски. Измислят си какви ли не поводи за санкции като че ли изпълняват план. Глобите са от 300 до 2000 динара и допълнително подаръци и конфискация на багажа.

Това не е атестат за всички полицаи в Босилеград. Между тях има и честни и човечни които приемат за обида, грях или служебно престъпление рекета и незаконното преследване.

Най-корумпирани и страшилище

за преминаващите през града коли, бяха полицаите Георги Георгиев, Симеон Христов, Анани Янев, Иван Михайлов – Йоле, Вацо Аначков, Славко Насев и др. Имаше фрапиращ случай, когато полицаите Г. Георгиев и С. Христов мародерстваха над нас и ни конфискуваха стока поръчана за сватба за над 700 ДМ, а полицаи от сръбска националност им се моли като на колеги и доказва, че няма престъпление, но простотията на двамата остана непобедима. Пътният полицаи Анани Янев е способен да опозори цяло полицейско управление с поведението си. Докарахме му големи количества тухли за къщата му по цени на едро, без да заплаща транспорта и хамалогията. После му

“фала, видимо се”.

Няколко седмици след услугата той си сложи перде на очите и започна терора с произволни глоби от 300 до 1000 динара. Такъв беше и Иван Михайлов – Йоле, на когото доставихме скъпо струващи части за 39 ДМ за “Шкода”. След седмица ни върна частите, като бе откраднал от тях необходимият детайл и си поиска парите. Тези негодни части останаха за наша сметка. Такива полицаи може да са само една лъжичка гюбре в кацата с мед, но правят гнусна цялата каца.

Финансовите и пазарните инспектори в собственото си въображение се виждат като велики специалисти и по-големи патриоти от сърбите в сръбската държава. Всъщност, невежеството помрачава съзнанието им да разберат, че предателите и доносниците не са угодни и не са обичани от никого. И тъй като не получават благодарности за подлостта си, те се самонаграждават чрез рекети, грабежи и корупция. Тези псевдоикономисти и

специалисти по “сивата икономика”

толкова добре я разбират, че докараха босилеградска община до това скапано социално-икономическо дередже. Те само лапат парите на данъкоплатците, без да създават условия за развитие на икономиката, а копейските им функции се изчерпават само със събиране на данъци, такси, глоби и рушвети.

Кой например, в Босилеград ще каже добра дума за Васил Симеонов - Лисицата, та дори и след десет години, когато децата и внуците му ще плащат греховете му. Преди две години на празника “Младенци” пред бензиностанцията ни чакаше като лисица пред воденица и с лукава усмивка ни попита носим ли сервиси за кафе за продан. Хареса си един за 10 ДМ за подарък на роднини и щедро ни заплати с “фала, видимо се”. След това наистина често се виждахме, но само за да ни конфискува багажа който карахме в колата или пък си харесваше нещо за в къщи. За него един босилеградски бизнесмен ни каза, че го рекетирал със “заем” от 1000 ДМ и на всичко отгоре често е посещавал магазина му с приятели за да се почерпи и за из път да си понесе по някой бокс скъпи

цигари за “служебно ползване”.

Пазарните инспектори Иван Рангелов, правника без юридическа правоспособност, и Васил Веселинов известен с безразсъдните си алкохолни набези в близкото минало, са нещо като турски башибозук през 19 век. Да не ти се нагледат и да не ти влизат в магазина. Контролната им дейност е идентична с тази на

магистралните бандити.

Например на 18. 04. 2003г. към 9 часа сутринта, малко след Рибарци, ни спря патрулна кола с двама униформени полицаи и инспекторите Иван Рангелов и Васил Веселинов. След рутинната проверка на документите ни тарашиха колата. Взеха ни две тенекии сирене от по 17 кг., 5 кг. шунка, 2 чувала захар от по 15 кг. и други дребни стоки, без да ни дадат документ. Докато Иван Рангелов като ловджийска хрътка завираше глава под седалките, Васил Веселинов подигравателно го псуваше и го насърчаваше: “тражи бе, тражи още”! Обяснявахме им, че сиренето и захарта са поръчани от двама

известни личности в Босилеград, но турчин глава скланя, двамата – не. По-късно се оплакахме на капитан Мики Анастасов, а той като началник ни отговори, че

това е било “толеранция”,

нещо като рушвет, синоним на днешния рекет. Остана само тайната, чии ли гладни деца нахрани краденото сирене.

Много бяха золумите и пладнешките обири на босилеградските българи – еничари на 21 век, но този на 19. 08. 2003г. е върхът на беззаконието и саморазправата с беззащитни хора. Към 8,30 часа сутринта на път за Сурдулица полицейска патрулка ме спря за рутинна проверка. Освен двамата униформени полицаи беше и цивилния полицай Раде Пенев, както и инспектора с болните амбиции Иван Рангелов. Пенев и Рангелов бяха направо брутални и ми конфискуваха багажа

без да съм направил някакво нарушение.

Взеха ми паспорта и направо ме закараха в общината в Босилеград. Изготвиха опис за конфискация на стойност за около 130 лева, а Иван Рангелов ми присвои личния касетофон заедно с подарена касета с индийска музика от приятел индиец. Помолих го да ми го върне, но той ми отговори, че и децата му обичали такава музика. Открадна ми и един катинар – уж за общината. И двамата инспектори-престъпници на закона дори не ми позволиха да напиша в акта за конфискация задължителните писмени обяснения в моя защита.

Пенев неправомерно ми задържа паспорта и цял ден бях арестант. В 21,30 часа ме заведоха под полицейска охрана при съдията Райна Занкова, където съдийката и двамата инспектори се подиграваха с мен. Сценария на представлението беше написан от началника Мики Анастасов, който предварително беше подписал и издал присъдата в работното си време. В обвинителния документ Анастасов беше определил вида и размера на наказанието, а именно 2000 динара глоба и черен печат в паспорта за една година. Що за съвест и морал има този началник който ползва черния печат като оръжие срещу сънародниците си и е организатор на антибългарската кампания в този район? Съдийката Р. Занкова няма нищо общо с Правото и Законността защото наруши моите човешки права и

не ми осигури полагащата ми се правна защита.

Тя е една марионетка характерна за тоталитарните и авторитарните режими. Тя се оказа съдия изпълнител, или по-точно палач, който изпълнява предварително произнесени присъди. Притеснявам се и се срамувам от този черен печат, който уронва честта и достойнството ми, защото нямам реализирано престъпление и вина. Тези дебеловрати чиновници, продажници и аватюристи като проститутки предлагат мръсните си услуги на началниците за да запазят службите си, но и за техния позор няма давност.

Уважаемият читател може да каже: “Голяма работа, дошъл от друга държава, а протестира. А какво да кажем ние, когато ежедневно ни потискат и търпим, защото няма къде да отидем”? Вярно е, наблюдавал съм и съм се възмущавал от беззаконието и репресивните действия на държавните ви служители спрямо много невинни хора всред вас. Учудвал съм се как с лека ръка като палач, съдийката Райна Занкова раздава присъди и налага глоби, не по закон, а по разпореждане. Как тържишни и финансови инспектори глобяват наемни магазинери за дребни пропуски с огромни суми от по 5 – 10 хиляди динара, защото върху тях им се начислява хонорар и възнаграждения.

Общинската власт е забатачила икономиката в общината от некадърност и бездействие. Вместо да взема решения и утвърждава подходящи закони за развитие на свободния пазар, за осигуряване на богато разнообразие от стоки и услуги, което е най-важната предпоставка за борба с корупцията и сивата икономика. Нашето участие във вашата пазарна търговия попълва празното пространство и отговаря на новите изисквания и потребности в развиващите се демократични общества. Такава търговия се извършва днес не само в България, но и по вътрешността на Сърбия и дори в развитите европейски държави, като например Италия.

Впрочем, ако е престъпление да караш в колата си дребни стоки за широко потребление, защо не ни конфискуват багажа още при полицейския и митническия контрол на митницата, но ни пускат да минем границата и след това безпардонно ни ограбват?

Борба срещу расизма, ксенофобия и дискриминация на етнически малцинства и застрашени хора

Италианската неправителствена организация COOPI (Cooperazione Organizzata) работи за подобряване на етнически отношения в Белград със своите партньори и информативния център "Цариброд" в Босилеград, Тимошкият помирение от Нови Пазар, започнаха общ

тригодишен проект

за развитие на демокрацията, финансиран от Европейската комисия. Целта на проекта е да свободи малцинствени лидери, представители на местната власт, журналисти и активисти на неправителствени организации в следните общини: Рашка, Нови Пазар, Прибой, Приеполе, Кладово, Княжевац, Зайчар и Босилеград.

С този проект КИЦ "Цариброд" в Босилеград в следващите 3 години значително ще разшири дейността и капацитетите си с цел конкретна защита и наблюдение над спазването на правата на българското малцинство, както и едукация на българското малцинство за малцинствените права и предизвикателствата на демокрацията и гражданското общество. Координатор по проекта на местно равнище ще бъде Александър Димитров, дипломиран икономист от Босилеград.

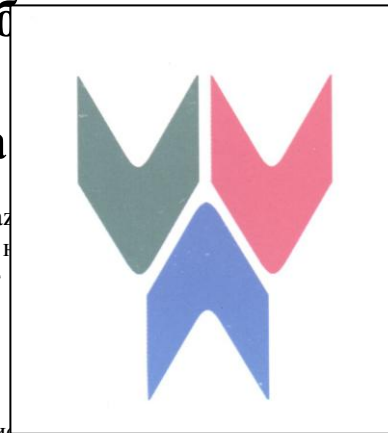
В първата част на проекта ще се проведат подготвителни курсове които имат за цел:

- Запознаване със съществуващата правна рамка за защита на малцинствата.
- Запознаване с европейските стандарти за малцинствата.
- Постигане на диалог между членовете на различни национални общности за проблемите от общ интерес.
- Промовиране на толеранцията и правото на различие.
- Размяна на опит в решаването на малцинствените проблеми в различни области на Сърбия.
- Нови инициативи с цел по-добра защита на правата на малцинствата, нпр. местен Омбудсман.

Участници на подготвителните курсове могат да бъдат граждани и гражданки които са:

- Посветени на изграждането на демократично общество и защита на човешките права.
- Активни в дейността на местните органи на властта, неправителствени и други организации на гражданското общество, медии, политически партии и движения.
- Желатели да се усъвършенствуват и допълнително да се образуват.

Водещи специалисти в серия от предавания ще държат лекции от над 35 тематични области на гражданското общество каквито са: Демографски характеристики на Сърбия и миграционни трендове; Интернационални стандарти за промоция и защита на човешки и малцинствени права; Историческо развитие на малцинствата; Основни характеристики на съвременните международни механизми за защита на малцинствата; Защита на малцинствата: основни проблеми; Механизми за защита на малцинствата; Превенция на конфликти и конфликт мениджмънт; Нация, държава, етнически стълкновения и интеграция в Югоизточна Европа; Превенция и (или) продукция на конфликти; Етническа омраза, дистанция, стереотипи; Преговаряне и диалог; Комуникации и ПР; Медийна картина за малцинствата и обществения живот; Международни стандарти, съществуващи югославски предписания и препоръки в борбата против дискриминацията; Право на сигурност на

личността и защита от страна на държавата; Право на образование: дискриминация и сегрегация в училищната система; Право на съответно жителство: към реформата за солидарното жителство; Право на достъп до публичните служби и услуги; Право на идентичност и гражданство; Децентрализация, предаване и регионализъм; Концепция на местно самоуправление; Финансиране на местно самоуправление; Участие на гражданите в местното самоуправление и местно самоуправление в етнически смесени общности; Ролята на организациите на гражданското общество в развитие на местната демокрация в мултиетническите среди; Омбудсман; Родни стереотипи; Описание на родните опити, Защо е важно осъзнаването за родното образование; Свободно време като вид роден автоколонизъм; Законна регулатива; Сексизъм, жени и милитаризъм; Жените и политиката; Женско самоорганизиране и гражданско общество – съществува ли алтернативна женска политика; Каква мощ искат жените; Участие на жените в политиката; Участие на жените в процеса на помирението; Отговорност за мир. Подготвителните курсове ще се провеждат в салона на КИЦ всяка събота от 06. декември 2003г. в продължение на 8 седмици. Участниците на курсовете ще получат специални сертификати които повишават професионалната им квалификация.

Глупаците са убедени че знаят всичко, учените поне са наясно, че не знаят нищо.

Първите лекции от проекта “Борба против расизма, ксенофобията и дискриминацията на етнически малцинства и социално застрашени хора” се проведеха на 6 декември т.г. в помещенията на КИЦ “Цариброд” в Босилеград. Трима преподаватели от Белград пред петнайсетина слушатели изнесоха лекции на тема: Демографски характеристики на Сърбия и миграционни трендове; Историческо развитие на малцинствата; Основни характеристики на съвременните международни механизми за защита на малцинствата; Защита на малцинствата: основни проблеми; Механизми за защита на малцинствата.

Интересно е да се отбележи, че сред слушателите на курса нямаше нито един от петнайсетината лидери на политически (позиционни и опозиционни) партии в Босилеград, а също така и от органите на местната власт. Интересна бе слаба и сред журналистите както и сред водачите на неправителствените организации. Нямаше ги и други представители на интелигенцията на българското малцинство. Явно те са толкова самонадеяни, че вероятно смятат че нямат нужда от никакво допълнително образование на тема гражданско общество, демокрация, човешки и малцинствени права. Въпреки че лекциите се отнасят точно на тази област и могат да бъдат изключително полезни за нашите политически водачи, общински управници, журналисти, преподаватели и други. Някой че беше казал, че глупакът е убеден че всичко знае, а ученият поне е наясно, че нищо не знае.

Липсата на интерес сред целевите групи за които са предназначени лекциите, частично може да се отдаде и на общата апатия, но и на изборната треска която обхваща власт и опозиция пред парламентарните избори в Сърбия. Трагично е, че всеки тича за власт без да има представа какво ще прави когато я спечели (освен че ще взима заплата). И още по-трагично е, че никой от тях не се стареа да усвои нищичко от съвременните научни постижения в областта на съвременното гражданско общество, правата на човека, новите икономически процеси и т.н. Цялата наука на нашите политици се състои в това как да излъжат нашият оглупял от сиромашия и невежество народец за да го яхнат по-удобно. Няма защо тогава да се учудваме, че се намираме на такова доредже.

Лекциите ще продължат на 20 декември със следните теми: Превенция на конфликти и конфликт мениджмънт; Нация, държава, етнически конфликти и интеграция в Югоизточна Европа; Превенция и (или) продукция на етнически конфликти; Етническа омраза, дистанция, стереотипи.

Възпоменателна вечер по повод Деня на Западните покрайнини

Историческата наука като Ден на Западните покрайнини е отбелязала 8 ноември 1920. На този ден сръбските войски влизат в Босилеград, харизан на Кралството на Сърби, Хървати и Словенци по

Ньойския диктат от 1919г. По силата на този диктат, 1500 кв.км. с около 120 000 души българско население са отрязани от българската държава и са придадени към сърбо-хърватско-словенското кралство. Това са исторически факти пред които и боговете мълчат.

Тази дата ни накара да се съберем на 7 ноември в КИЦ-а в Босилеград на възпоменателна вечер.

С едноминутно мълчание беше отдадена почит на невинните жертви от босилеградско паднали на Ньойската граница.

В уводните думи Иван Николов каза:

“Историческата амнезия е една от причините поради които българското малцинство в Западните покрайнини изпадна в летаргия и пълна духовна безтегловност. Изтриването на историческата памет от колективното съзнание на хората и особено от съзнанието на интелигенцията, покрай редица други възпитателни, политически, репресивни и други методи, дава възможност за насаждане на изкривени исторически познания с които се формира нова национална идентичност – в нашия случай, сръбска.

Днес, когато е налице пълната демографска, икономическа и политическа катастрофа на българското малцинство, ние виждаме какво огромно значение има историческата памет за формирането на националното съзнание и на базата на него, осъзнаването на настоящето и създаване на визия за бъдещето.

Повече от осем десетилетия, през всичките седем Югославии, подрастващите поколения на българското малцинство бяха възпитавани, че нямат история. Те учеха за Първото и Второто сръбско въстание, за идеите на Гарашанин, за албанската Голгота на сръбските войски, за създаването на Югославия, за седемте Титови офанзивы и т.н. Нашата, българската национална история фигурираше частично и то само в негативния смисъл на думата, като татарска, варварска, окупаторска и т.н., с една дума, на нас съзнателно ни набиваха чувство за вина от това че сме българи, караха ни да се срамуваме, да крием българщината си като нещо срамно и унижително.

Не казвам че имаме причини да се гордеем с историята. Не казвам и че трябва да призоваваме призраците на миналото. Казвам само това, че трябва да я познаваме за да имаме ясна представа за себе си, за да можем правилно да се ориентираме в новите политически размествания които отново обхващат Европа и Балканите. В последните 13 години ние се убедихме на живо, че държавата е прекалено сериозно нещо и че тя не може да се гради на фалшиви основи – върху фалшифицирана история и култура, върху утопични, грандомански социални и политически проекти.

Именно заради това, Българският Културен център “Цариброд” в Босилеград реши от тази година да започне да отбелязва Деня на Западните покрайнини 8 ноември, който сред нашите бежанци в България се отбелязва още от 1923 година, като траурен ден, ден когато сръбските окупационни войски на 6 и 7 ноември 1920 година влизат в Босилеградско и Царибродско. В пародията на историята, по времето на Кралството на СХС този ден е отбелязван като “Ден на освобождението”. Истината е, че на този ден нас ни откъсват от България и от тогава започва нашето бавно и мъчително изчезване – от 120 000 българи за 83 години ние останахме само 20 000, а тия които останахме сме сред най-бедните и най-потиснатите на Балканите”.

Представител на Държавната агенция за българите в чужбина г-н Йордан Колев връчи около 400 книги на КИЦ-а в Босилеград.

Театър “Сириус” от София под ръководството на Александър Стоилов представи откъс от спектакъла “Приказка за човека и още нещо”. Със средствата на театралното майсторство те показаха създаването на една държава, заграбването на чужди територии и сложните човешки съдби и взаимоотношения, възтържествуването на победителя и психологията на победения.

След театралния спектакъл за публиката бе прожектиран документалния филм “Карнегиевата акета”, а историческа лекция за значението на Деня на Западните покрайнини и историческите събития довели до него произнесе директора на Регионалния исторически музей в Кюстендил Валентин Дебочички.

Гости на възпоменателната вечер бяха г-н Йордан Колев представител на Държавната агенция за българите в чужбина, проф. Лозан Митев от Националната спортна академия, д-р Валентин Янев от София и други гости от Кюстендил. На възпоменателната вечер беше и председателя на Съюза на писателите в България г-н Никола Радев който подари последната си книга “Когато Господ ходеше”. Тук е мястото да благодарим на Държавната агенция за българите в чужбина за поднесенния подарък както и на Столична община София която финансово подпомогна театър “Сириус” да изнесе спектакъла в Босилеград.

Националната кабела телевизия СКАТ засне събитието и на другия ден засне материали за документален филм за Западните покрайнини който бе излъчен по СКАТ.

Радко Стоянчов

8 ноември Ден на Западните покрайнини

През годините след Първата световна война, в останалата свободна територия на България, идват стотици хиляди българи бежанци от Вардарска и Егейска Македония, Източна и Западна Тракия, Добруджа, а есента на 1920г. и от “Западните покрайнини”. На 6 ноември 1920г. войските на Сърбия, без да дочакат международната комисия да определи точно исканата от Кралството, военно-стратегическа граница с България, окупира Цариградско, Босилеградско, части от Трънско и Кулско – Западните български покрайнини останали в границите на българската държава след решенията на Берлинския конгрес 1878г. Повече от 50 хиляди българи напускат родните си огнища и се заселват в Белоградчик, Берковица, Перник, Кюстендил и най-много в София. Още на 14 ноември 1920г. 500 души от Цариград и околността, създават в София Цариградско бежанско дружество “Нишава” с председател Мила (Михаил) Каралеев.

След него са създадени дружества на бежанците от Босилеградско, Трънско, Кулско. Тези дружества са взаимоспомагателни и целта им е да помогнат за устройването на бежанците преди настъпването на зимата. На 8 ноември 1924г., на Димитровден, в София започва Учредителен конгрес и е създадена “Организация на Западните покрайнини”. Заседанията на конгреса се ръководят от шестчленно бюро с председател Йордан Захариев от Босилеград, потпредседатели Мила Каралеев от Цариград и Ефтим Стефанов от Трънско, първи секретар Стефан Йорданов от Босилеградско, секретари Стефан Николов и Станоя Филипov. Според чл. 1 на приетия Устав, “Бежанците от Западните покрайнини основават благотворителна културно-просветна организация”, която си поставя за цел: “Да обедини и организира напусналите родните си огнища български граждани поради окупирането на Западните области от Сърбия. Да изучава културните нужди на бежанците, като се грижи за задоволяването им. Да използва за членовете си създадените облаги от закона за заселване на бежанците и обезпечаване на поминъка им”. Средствата са: “действия пред българските държавни институции, популяризиране пред обществото и външния свят на целите и търсене на подкрепа, като организира събрания, манифестации, печатна пропаганда, издава свой вестник “Западни покрайнини” и пр. Организацията се ръководи от решенията на конгресите, а между тях от Върховен комитет, има и Редакционен комитет. В първия Върховен комитет са избрани от Цариградската организация протоерей Архангел Попстаменов и Петър Еленков; от Трънската – Евтим Стефанов и Гаврил Любичев; от Босилеградската – Стефан Йорданов; от провинциалните дружества Асен Георгиев от Лом, Йордан Станчев от Кюстендил, Анани Вълкадинов от Трън. Патронният празник на организацията е Димитровден, а всички дружества “са длъжни да спазват строг партиен неутралитет”.

През следващите години бежанците от Западните български покрайнини създават свои читалища, женски, младежки и спортни организации. Но след преврата в 1934г. всички дружества са закрити по съдебен път. На 1 февруари 1989г. в София, представители на Цариградско, Босилеградско и Трънско избират Инициативен комитет за провеждане на Възстановителен конгрес, приемане на Устав, избор на ръководство “Съюз на културно-просветните дружества на българите от Западните покрайнини в България”. През ноември 1990г. е издаден възпоменателен лист “Западни покрайнини”, а през лятото на 1991г. се провежда Национална конференция на земляческите дружества на българите от Западните покрайнини, която приема Програма и Устав на Съюз “Западни покрайнини”. Възстановено е отбелязването на възпоменателния Ден на Западните покрайнини 8 ноември.

Йордан К. Колев

Босилеградската баба Тонка

Тодор Димитров

Името, с което остава в нашата история е Дона Николова Ковачева или Баба Дона. В две предишни публикации (в-к “Отечествен фронт”, № 10505, 8 февр. 1979 и кюстендилския – “Звезда”, № 124, 23 окт. 1986г./ аз я наричам Кюстендилската Баба Тонка, Сега мисля, че по редно е да бъде Босилеградската Баба Тонка, по родното ѝ място с. Паралово. Но не е толкова важно как я титулуваме. По-важното е, че тя е една достойна българка. А защо Баба Тонка, ще стане ясно в следващите редове.

Възприема се, че е родена около 1850г., а умира на 25 декември 1926. Между тези две крайни години има 76 годишен живот. Живот на непосилен труд, нерадостна семейна участ и безрезервна служба в името на националния идеал – освобождението на Македония и другите поробени български земи.

Всеки човек, който и да е той има собствена биография. Нека ми бъде позволено да споделя и малкото, което знам за личния живот на тази изключителна жена. Детските и моминските години ѝ години се губят назад в миналото. Както и повечето от своите връстнички не посещава училище и остава неграмотна, също като нейната предшественичка Баба Тонка Обретенова. Но то не пречи на избраните от съдбата, с душа и сърце да прегърнат и се отдават на националната кауза.

Съпругът на Баба Дона, Никола от с. Раненци, Кюстендилско е по занятие ковач и това име на неговата професия става нейно фамилно. А пък, дали баща ѝ се казва Никола или за бащино е възприето мъжовото име, също е под въпрос. Тя остава рано вдовица с двама синове Васил и Йордан. По-малкият Йордан, като подпоручик в Българската армия по време на Първата световна война е ранен в боевете при Криволак. Пренасят го за лечение в гр. Скопие, където умира. Там го и погребват. Васил е медицински фелдшер в с. /днес град/ Белица. Но той и не доживява до старини, напуска земния свят през 1924г. Незаменима загуба – съпруг и двама сина! Само човек силен духом, може да оцелее сред житейските несгоди и превратности и да остане верен на делото до последния си дъх. Именно това прави Баба Дона.

Между 1895-1897г. великият български революционер Гоце Делчев посещава дома на Дона Ковачева по препоръка на верни организационни работници. Той вдъхва незаличимо доверие у всеки събеседник и не е чудно, че възрастната вече жена предоставя къщата си за нуждите на Революционна организация, разбира се при пълна тайна. Очевидно не толкова, заради официалните български власти, а за предпазване от пипалата на турския и сръбски шпионаж.

И така домът на кюстендилската улица “Тополище /дн. Цар Крум, правилното е Хан Крум/” се превръща в сигурна революционна база. Не само Гоце Делчев, но и Дамян Груев, Гьорче Петров, Пере Тошев, Михаил Герджиков и други видни организационни дейци намират там прием, подслон, храна, внимание и съвет. А пък войводи, редови четници, куриери и бежанци са стотици, а може би и хиляди. Същевременно в тайници се съхраняват комитетско оръжие, боеприпаси и снаряжение. Нещо повече, когато през пролетта на 1897 година в с. Длъхчево – Сабляр, Делчев организира бомболеярница, целият инвентар от покойния ѝ съпруг влиза в употреба при производството на различните видове бомби.

Че предходните изречения не са празни приказки го потвърждават писмата на Гоце Делчев до кюстендилските дейци. Познати ми са десет от включените в сборника на Дино Кьосев “Гоце Делчев – писма и други материали”, издаден в София – 1967г. Първото носи дата 17 юни 1897г., а последното е от 5 юли 1902. В тях се изказва благодарност за саможертвата на Баба Дона, препоръчва се уважение към нея и осигуряване с нужните парични суми, изказва се болка от невъзможността за редовно подпомагане с достатъчно средства. Нека не се учудваме, че се говори за пари. Революцията изисква и гълта огромни суми. А какво са 10-20-30 лева, каквито са отделяни не за лична издръжка, а за пребиваващите дейци. Ала към началото на април 1902г. са изчерпани всички хранителни, парични и други резерви. И в това отношение са показателни двете писма на Дона Ковачева до Г. Делчев, написани от сина ѝ Васил. Отпечатани са в документалния сборник “Из архива на Гоце Делчев”, издаден тази година, със съставители Ива Бурилкова и Цочо Билярски. Покрай благодарността за стореното от Делчев по облекчаване трудното положение, в което е изпаднала, се отправя гореща молба, той да посети Кюстендил, за да обмислят по-нататъшната ѝ участ, защото синовете ѝ буквално гладуват, оголени са и обосели са. Не остава нищо друго освен да ги изпрати с торби на улицата да просят. От думите в писмата лъха трагизъм, но не и отказ от участие в освободителното движение, в което е съпричастна и след убийството на Гоце Делчев, чак до смъртта си. Или цели 30 години.

Заслугите на тази свята жена в освободителната борба са оценени от Тодор Александров и по спомените на внука ѝ Йордан, тя получава ежемесечна помощ в размер на 500 лева от 1923г. И се питам, не е ли проява на висш патриотизъм да жертваш себе, децата си и всичко което имаш на този свят за успеха на освободителната идея?! Да гориш в огъня на борбата тихо, без ефекти, но всеотдайно! Да предоставиш дом и топлина на хиляди борци! Да делиш от собствения и на челядта си оскъден зальк с чужди, но същевременно братя по идеи хора! Да готвиш, да переш, да лекуваш болни и ранени! Да правиш всичко, което е подвластно само на идеята! А наградата е удовлетворението от изпълнения дълг към нацията и почитта на потомците. Прекланям се пред твоя подвиг и паметта, българко от село Парлово, Босилеградско! Затуй, аз те наричам Босилеградска баба Тонка! И никои, и нищо не е в ъстояние да го оспори!

ия в Югоизточна Европа; Превенция и (или) продукция на етнически конфликти; Етническа омраза, дистанция, стереотипи.

Иван Николов

Пет години КИЦ “Цариброд” в Босилеград

На 2 октомври 1998г. с тържествена програма официално бе открит КИЦ “Цариброд” в Босилеград. На 3 октомври тази година чествахме петгодишнината от откриването му. За ролята, значението и постиженията на КИЦ-а на тържествената програма провела се в Голямата зала на Общинския Културен център председателят на КИЦ-а Иван Николов каза:

“Преди пет години ние с помощта на българската държава и с помощта на цяла плеяда културни дейци и патриоти създадохме Българският Културно-информационен център “Цариброд” в Босилеград. С това фактически обяхме

край на асимилационната политика

и започнахме един необратим процес на завръщане и възстановяване на българската култура сред българите в босилеградско. С това обяхме и началото на запознаване на културите на двете страни на нови начала – на базата на взаимоуважението, демократичните ценности и европейският начин на мислене и поведение. От жертва, българското малцинство се превърна във фактор на добросъседски отношения между двете страни.

Днес с гордост мога да заявя, че КИЦ “Цариброд” в Босилеград беше

вестител на новите духовни процеси

сред българското малцинство довели до демократичните промени. Всяка промяна носи със себе си борби, победи и разочарования. Но колкото и да сме недоволни от постигнатото, не могат да се отречат и постиженията ни.

През изтеклите пет години ние постигнахме нещо което беше немислимо преди това.

Изживяхме времето на пропагандните кампании, натисците, подозренията, монтираните процеси, бомбардировките и една жестока идеологическа борба в която успяхме да защитим позициите си.

С интензивни културни програми КИЦ “Цариброд” в Босилеград с помощта на България се наложи като основен носител на повечето културни събития в града.

Едно младо поколение израсна с културните програми на КИЦ-а.

Създадохме списание “Бюлетин” в което на нов начин проговорихме за проблемите на българското малцинство. В КИЦ се роди идеята за изграждане на кабелна телевизия с което българските ТВ програми влязоха почти във всеки дом в Босилеград. Във всичко това неизбежно беше противопоставянето както с партиите на власт така и с ония които играеха ролята на опозиция. Създадохме мрежа от културни връзки и контакти с редица български общини и държавни институции за които вярваме, че в скоро бъдеще ще могат да се материализират с конкретно

стопанско сътрудничество и излизане на българските пазари, за да се създадат по-нормални условия за живот на това население.

КИЦ “Цариброд” в Босилеград заявява, че и в бъдеще ще продължи да работи

за извисяване на българският дух

в Босилеградско, демократичните ценности и свободата на словото независимо от политическите конюктури които идват и си отиват от власт и в този смисъл ние очакваме помощ и подкрепа от българската държава и всички патриотично ориентирани българи.

Днес, когато България и държавната общност Сърбия и Черна гора се стремят към членството си в НАТО и ЕС, ние виждаме своя шанс да решим проблемите на малцинството така както са решени в цивилизованите демократични страни, защото, убеден съм, бъдещето устройство на Европа не може да почива върху

разделението на роби и господари,

а върху свободата и уважаването на достойнството на човешката личност. Никой няма право да иска от нас да бъдем жертва на идеологии и дневнополитически интереси.

Уважавайки труда и постиженията на всички които по един или друг начин дадоха принос за успешната работа на центъра, КИЦ “Цариброд” в Босилеград присъжда грамоти на институции и личности за принос в развитието на българската култура в Западните покрайнини през изтеклите пет години”.

Програмата продължи с връчване на грамоти на държавни органи, учреждения и личности допринели за дейността на центъра. Грамоти получиха:

Народното събрание на Република България, Външно министерство на Република България, Държавната агенция за българите в чужбина, Посолството на Р. България в Белград, кметът на София Стефан Софиянски, зам. кметът по културата Петър Станков, Столична община София, Милка Рускова, Петя Йотова, Георги Ненков Председател на постоянната комисия по младежта, спорта и туризма на столичен общински съвет – София, Мария Лазарова директор към същата комисия, Театър “Сириус”, ПФК “Левски” София, Български футболен съюз, Красимир Каракачанов Председател на ВМРО, проф. Лозан Митев от НСА, Дружеството за българо-германско приятелство в град Дармшат Германия, д-р Валентин Янев сътрудник на “Бюлетина”, Фондация “Фактори 21 век”, Марин Райков посланик на Република България в Париж, Ивайло Трифонов бивш посланик на Р. България в Белград, Георги Юруков експерт във Външно Министерство, Свилен Симеонов бивш служител в отдел “Култура” в Столична община, Кабелна телевизия “Кодал” в Босилеград, КИЦ “Цариброд” в Димитровград, община Козлодуй, Ангел Джонев сътрудник на “Бюлетина”, Жеко Попов сътрудник на “Бюлетина”, Валери Ненов частен бизнесмен от Кюстендил, Лозен Йорданов свободен артист, Росен Гаминчев дарител на видеокасети за КИЦ-а, Иван Сапунджиев за преиздаване на “Кюстендилско Краище”, Община Дупница, Община Перник, Исторически музей “Йордан Иванов” – Кюстендил, Антонина Желязкова Международен център по проблемите на малцинствата и етническите взаимодействия – София, КТ “Рила” – Дупница, Отдел “Образование” Дупница, Димитър Димитров Треперски, Българско национално радио, Дарик радио – София, Раде Спасов – посмъртно.

Културната програма изпълниха двойки по спортни танци от София, популярния дует “Шик”. Върхът беше когато на сцената се появи популярния български певец от еврейско потекло Етиен. С прекрасното изпълнение на известните си хитове и с безпрекорното си сценично поведение той екзалтира босилеградската публика. Най-малките му се придружиха и направиха прекрасен спектакъл.

Освен многобройните гости от България представители на Вразлични институции на тържеството се появи и кмета на Босилеград Владимир Захариев.

Евтим Евтимов в Босилеград

След няколко отлагания, Столична община София и КИЦ “Цариброд” в Босилеград успяха да организират една литературна вечер на един от най-известните съвременни български поети Евтим

Евтимов и поетесата Романьола Мирославова. На 8 декември вечерта в салона на КИЦ-а в Босилеград се събраха трийсетина любители на поетичното слово които имаха възможността сред пълна тишина да се възхищават на стиховете им, но и на мъдрата им житейска философия. Със свои стихове за първи път се представи и Петя Йотова, а от босилеградска страна накратко се представиха Наташа Константинова, Радко Стоянчов и Иван Николов.

Литературния критик Благовеста Касабова представи поетите Евтим Евтимов и Романьола Мирославова.

За Евтим Евтимов тя каза:

“Съвсем наскоро Евтим Евтимов чества своя 70-годишен юбилей. Една от големите зали в двореца на културата в София едва побра неговите читатели и почитатели. Евтим Евтимов е обичан поет, познава го цяла България, няма друг днешен поет у нас, който да е така популярен, който да е така български. И това съвсем не е случайно. Той е дълбоко свързан с родината и с родния си край.

От Беласица и Петрич, от Пирин и родния дом идва онзи първи порив, който го е накарал да изпише първите поетични редове и от тях да тръгне дългия кръстен път в поезията, път от който поетът не се е отклонил и до днес.

Беласица да се покаже само,
издигнала високо своя храм,
аз виждам твоята икона, мамо,
поставена от детството ми там.

Една позната птица песен пее,
изгряла между люлката и мен.
Един далечен град белее,
от моите молитви изграден.

Евтим Евтимов е автор на повече от тридесет книги . “Пирине мой”, “Обич за обич”, “Горчиво вино”, “Обредни песни”, “Пирински балади”, “Вечерна наздравица”, “Причастие за влюбени”, “Вино и любов” – не е възможно да изброявам сега даже най-емблематичните. Повече от четири десетилетия звънливата лира на поета ни кара да се заслушваме в нейната богата образно и мелодично звучност – ту страстна и тъжна, ту ядна и бунтовна, ту опияняваща и примамваща към греховност. Питала съм се неведнъж какъв е този поетичен заряд, който не намалява с годините и не снижава енергийния си градус. Кое го поддържа препълнен с нови идеи, с нови образи, със свежи преживявания и възприятия. Не може да бъде друго, си казвам, освен обичта му към живота. Защото поетът живее истински, пълноценно. И все пак онова, което го крепи най-здраво в днешното несигурно време е любовта. Любовта, която той възпява близо половин век не е само чувство към любимата, а символ на красотата и стремлението към тази красота. И от този символен образ са се родили образци в съвременната българска поезия. Същото се отнася и за стиховете за виното, станали знакови в последно време. Те обаче, както и стиховете за любовта, са изпълнени и с дълбоко жизнелюбиво чувство, спонтанно преживяване на човека да се обърне навътре в себе си, за да потърси опора и вяра в собствените си сили и надежди, в живота като небесен дар.

Вдигни над лозе бъклицата тежка,
догоре пълна с веселба човешка,
да има грозде, Трифон Зарезане,
и виното ти дяволско да стане.

Благослови го честно и открито,
да бъде като билка медовито –
един горчива рана да лекува,
а друг моми и булки да целува.

Наливай, Трифоне, разливай пламък,
да се стопи в гърдите всеки камък.
Ако го няма твое вино лудо,
животът няма да е чудо.

Евтим Евтимов се е домогнал до вечното в българския характер и то в неговото движение на съпротива, отстояване и преодоляване. Съпротива към обществените беди и бедствия, съпротива към самия живот с неговите изпитания. Стремез към катарзис и извисяване. Самата природа е родила и откърмила Евтим Евтимов, навярно е и оформяла характера му, но и колорита и неповторимостта на неговата поезия. Рила и Пирин, Подгорieto, баладичните сенки на Самуиловите войници, чрез които навярно е проглеждал. А навярно и онова чудно придихание на народната песен, което той пресътворява в затрогващи стихове.

Вино кипне, прекипява,
цвете цъфне, прецъфти,
огън лумне, догорява,
все предишната си ти.

Иде вече ранна есен,
но защо да ме е жал,
по лице съм те харесал,
по сърце съм те избрал.

Мъча се да проникна в неговия свят, чрез мои възприятия и тълкувания, а той си остава все така неподатлив, навярно защото всичко е толкова просто и може да се изрази само с няколко думи – живеи човеко! Ти си тук на тази грешна земя, за да вършиш добро, да обичаш, да даваш светлина на тъмните души, кураж на отчаяния, любов на този който може да обича. Проста истина, нали? Но колко трудно се стига до нея. Евтим Евтимов има дарбата от Бога да стига до тази истина без да се преструва, без да търси привнесени отвън идеи и стилове. Той самият е идея и стил. В поезията той е такъв, какъвто е и в живота – спонтанен, непритворен, понесен от човешките вълни, за да бъде техен гневен или радостен глас, прииждащо вълнение, нежен шепот, лунна пътека, която стига до оная търсена звезда на синкавия небосвод. И може би от този синкав небосвод идват звуците и мелодиите, които маестро Тончо Русев записва във вълшебни ноти, а бардът Веселин Маринов разнася по сцените на България, и на света.

Голямата обич на Евтим Евтимов не е само за тази, която огрява нощите и дните му. Тя е и за майка и родина, за бащата отечество и неговите синове, живи или погинали за национално освобождение. За извисяване, както говореше Гоце Делчев, човешко и социално. За първия наш будител Отец Паисий, който ще обикаля и проверява българската кръв. Повече от четиридесет години откакто е написано това легендарно стихотворение, а все по-нужна ни става проверката на Атонския монах. Поезията на Евтим Евтимов е отворена както към България и света, така и към сърцата на хората. В светото писание се казва: мнозина са звани, малцина са призвани. Евтим Евтимов е от малцината призвани. Да приветстваме успеха на досегашната му равностетка. И на бъдещите равностетки, когато времето ще го преоткрива и утвърждава. Ние, неговите съвременници говорим с обич за това което ни е дал, и което продължава да ни дава един от най-големите поети на България.

Тържествена програма по повод Деня на народните будители

На 31 октомври КИЦ “Цариброд” в Босилеград ознаменува Деня на народните будители. В препълнения салон на КИЦ-а, уводни думи за значението и ролята на този празник произнесе Иван Николов, Председател на Програмния съвет на КИЦ-а в Босилеград. Историкът от Кюстендил г-н Ангел Джонев в своето изказване припомни за историческите моменти довели до решението за честването на този празник. Историк Тодор Димитров, също от Кюстендил твърде умело и красноречиво говори за народните будители от Босилеградско като особено наблегна за значението и ролята на Емануил Попдимитров и член кореспондента на БАН Йордан Захариев.

Втората част на програмата беше от културно-художествен характер. Най-напред второкласникът Драган Божилов от Босилеград издекламира Ботевото стихотворение “Обесването на Левски”, а след това ученичките Сандра Миленова и Саня Динова, студентката Станислава Янчева и моя

милост изпълнихме част от програмата с която се представихме в Неделино и за която ни удостоиха със златен медал. С по една песен се представиха ученичките Кристина Младенова и известната певица от Кюстендил Слава Соколова.

Програмата на КИЦ-а уважиха гостите от Външно министерство на Република България г-н Георги Юруков и Аврора Перчинска както и г-н Йордан Колев от Агенцията за българите в чужбина.

Екип на Националната кабелна телевизия “СКАТ” отрази събитието с половин часова емисия излъчена на другия ден.

Радко Стоянчов

Босилеградчани на концерт “Сите българи заедно”

На 25 ноември т.г. в зала № 1 на Националния дворец на културата в София се проведе спектакуларен мега-концерт под название “Сите българи заедно”. Концерта беше организиран в рамките на всенародната акция “Зов за Западните покрайнини” в която се проведе още и панихида в памет на убитите в Западните покрайнини български свещеници, учители, граждани и селяни в храм “Света София”, Кръгла маса на тема: “Западните покрайнини, вчера, днес и утре” във Централния военен клуб в София и Пресконференция “84 години от Ньойския договор” в Българска телеграфна агенция. Всичките мероприятия бяха отбележени със всенародна подписка за промяна на статута на Западните покрайнини след разпадането на Югославия, която да бъде предадена в Народното събрание на България. Според организаторите вече са събрани над 250 000 подписа.

Организатори на концерта бяха Национална кабелна телевизия СКАТ, Национален комитет за промяна на статута на Западните покрайнини и ВМРО. Програмата изпълниха Хора на запасните офицери, ансамбъл “Сите българи заедно”, и ансамбъл “Гоце Делчев”.

По молба на организаторите, Културно-информационния център “Цариброд” в Босилеград организира една група от стотина босилеградчани които имаха възможността да присъстват на един изключителен концерт който събра над 5 000 посетители от различни краища на България и да се повеселят заедно със сънародниците от България. Така се образува едно голямо хоро от над хиляда души.

Иван Николов

Национален фолклорен фестивал “Неделино 2003”

При съвсем случайни обстоятелства, видния кюстендилски културен деец Иван Сапунджиев покани КИЦ “Цариброд” в Босилеград да участва на Втория национален фолклорен фестивал в родопското градче Неделино. Фестивала се проведе на 27 и 28 септември в жива и весела атмосфера устроена от организаторите, кметството и жителите на Неделино.

Г-н Сапунджиев ме покани за участие седмица преди датата на фестивала като ми даде възможност да си избира и придружител по моя преценка. Попитах го може ли да тръгнем трима, и той се съгласи – стига да се съберат в колата му. Идеята ми беше за сестри Стоеви, но Светлана Стоева ми предложи вместо нея да тръгне дъщеря ѝ

Сандра, младо и талантливо момиче,

което пък на своя ръка ми препоръча да поканя симпатичната и талантлива Саня Динова с която били солиден дует.

В петък на 26 септември, ние тримата и младата и симпатична студентка от Кюстендил Станислава Янчева потеглихме с колата на г-н Сапунджиев към Неделино.

Компанията наскоро стана много весела въкаш се познаваме от години. Пътя ни водеше от Кюстендил през Дупница, Самоков, Боровец, Белово, Пазарджик, Пловдив, Асеновград... Шеги, смях, възклицания от природните прелести на България, удивление от широка и равна Тракия. Тя свършва при Асеновград. Там направихме едночасова почивка и бяхме впечатлени от Асеновата крепост, църквата, местоположението на крепостта и изкуството на българските майстори. Направихме си снимки за спомен и отново тръгнахме.

В Неделино пристигнахме към осем часа вечерта. Настаниха ни в къщата на Румен Беширев, учител по физика в тукашното основно училище. Мил и гостолобив човек със съпругата си, учителка по професия. Устроиха ни сърдечна и весела вечер сякаш им бяха дошли

най-скъпи гости.

Преди лягане направихме няколко репетиции и обмислихме педнадесетоминутната си утрешна програма.

27 септември в Неделино осъмна слънчев и лъчезарен. В 10 часа бе открит и фестивала. Всичко беше точно и перфектно организирано. Кметът на Неделино г-н Стоян Беширев и други хора от кметството удостоиха фестивала с присъствието си. Музика, песни, и танци. Живот, усмихнати лица, сергии на главната улица, стоки от всякакъв вид и за всеки джоб. Заведенията са пълни, вижда се че всеки живее за тоя ден.

В 14,45 беше и нашият ред. С г-н Сапунджиев предварително сме уточнили програмата

Дуетът Саня и Сандра

изпяха две песни, след тях и Станислава Янчева се представи с две песни, а моята задача е да изсвирия по една мелодия на окарина, двоянка и дудук.

Публиката явно е доволна – ние също. Оставаше само и журито да си каже тежката дума. И така, сред 1500 участници от 40 града из цяла България, журито определя

златния медал

за нашата кюстендилско-босилеградска група!

На 31 октомври в навечерието на Деня на народните будители г-н Иван Сапунджиев прави великодушен жест – връчва на КИЦ-а в Босилеград златния медал с обяснението че трима са участниците от Босилеград и мястото на медала трябва да е в КИЦ-а! Не ни остава нищо друго, освен да му благодарим.

Фестивала в Неделино беше и отмина, но ми се иска да направя сравнение между Неделино и Босилеград.

Община Неделино се намира в югоизточната част на Родопите. Тя заема 102,3 кв. км. площ при средна надморска височина 450 до 500 м. В общинският център и 14 околни селища живеят 8928 жители. 60% от тях са до 30 годишна възраст. Босилеград има площ от 571 кв. км. с приблизително толкова жители от които 60% са над 60 годишна възраст. Изводите са ваши скъпи читатели.

Радко Стоянчов

Босилеградска агитка в Загреб

На 11 октомври мача между Хърватия и България за квалификации на европейското първенство в Португалия 2004 не бе решаващ за България, тъй като “лъвовете” предварително си бяха осигурили четири точки в аванс пред конкурентите Хърватия и Дания. Шест фена на футболната игра от Босилеград решихме да тръгнем с микробуса на КИЦ-а към Загреб за мача между Хърватия и

България (1 : 0) и същевременно да се запознаем с новата обстановка в хърватската столица, с която ни свързват спомени от времето когато Хърватия също беше наша родина. В ранните утринни часове сме на ГПП Батровци. Изваждаме българските паспорти, но сръбският полицаи ни казва

да си покажем и сръбските паспорти

– така било по закона! Граждани с двойно гражданство трябвало да декларират и сръбския паспорт. Някои от нас не се бяха съобразили с това нещо, но след малка разпрания ни пуснаха през границата.

И хърватския полицаи не си пада по-долу. След като ни видя българските паспорти, се пресрами да ни попита дали няма да го

почерпим с някой бокс цигари.

Изразихме му съжалението си, че никои от нас не пуши!

Вече в осем часа сме в Загреб и се отправяме към хотел Шератон за да си вземем билетите за мача. Пред хотела гъмжи от български фенове дошли от всички краища на България. Завързваме футболни разговори с някои от тях. По това време излизат българските национали и гръмват скандирания на имената им. Босилеградската агитка си прави снимки с Бербаатов, Пажин, и Стилиян Петров.

С билетите и микробуса тръгваме към Максимир, полицаите любезно ни показват паркинга за българските автобуси. Набързо завързваме приятелски разговори на футболни и други теми...

От Максимир взимаме трамвая и сме на централния площад “Бан Йелачич”. Там срещаме нови български фенове организирани от “Левски”. Обясняват че има и неприятни моменти – някои от българските фенове са бити. Нашето любопитство не спира дотук, искаме да се разходим из старата част на Загреб, срещаме се с хърватски фенове, дори с двама хървати дошли от Германия за мача успяваме да започнем приятелски разговор в градината на едно приятно заведение. Явно бяха любители на българския футбол и много добре се искаха за отбора ни.

По време на разходката из Загреб забелязваме видни промени в сравнение с времето от СФРЮ.

Загреб е станал по-чист и по-хубав,

с пастелни фасади, с обновени и уредени улици. Няма ги вече сивите и разклатени фасади и сякаш и хората са се променили. В разговорите със случайни минувачи успяваме да си разменим по някоя и друга реплика. Струва ми се че в обноските на загребчани вече я няма онази традиционна хърватска студенина. На всяко наше запитване отговаряха любезно и усмихнато. Ние сме накичени с български шалове и знамена и вероятно ни разпознават като българи и искат да бъдат любезни в истинския смисъл на думата.

Обстановката и атмосферата на стадион Максимир сами по себе си са събитие - докато от северната трибуна българите викаха: “На бой”! хърватите от източната пригласяха:

“За народ свой”!

Както и винаги българската агитка е разделена на “левскари” и “цесекари”, а между тях – полицейски кордон се занимава с клубните им закачки! А бе, българска работа!

Радко Стоянчов

Спорт

В навечерието на деня на народните будители на 31 октомври, КИЦ “Цариброд” и фенклуб “Левски” от Босилеград с помощта на националния фенклуб “Левски” не пропуснаха възможността да организират една агитка от седем босилеградски фена които бурно подкрепиха “сините” на Герена.

* * *

КИЦ “Цариброд” в Босилеград подари две мрежи за футболни врати на Футболния клуб “Младост” от Босилеград. Пожелаваме на “зелените” от Пескарата този скромен подарък по-често да се опъва зад гърба на противниковите вратари.

* * *

На 27 ноември ПФК “Левски” изигра може би мача на годината си срещу “Славия” от Прага в рамките за купата на УЕФА. Макар и с равен резултата (0 : 0) на Герена вечно сините ще зимуват във футболна Европа. Това не се е случвало на български отбор от 15 години насам. Пак с помощта на КИЦ-а и фенклуба от Босилеград, десетина босилеградски фена не пестиха гърла и длани за да поткрепят любимия си отбор.

След добрата игра в Прага (2 : 2) и на Герена (0 : 0) сините напролет ще се състезават за купата на УЕФА. Удовлетворени и окуражени от представянето на сините някои от босилеградските фенове на Левски си дадоха дума напролет да подкрепят любимия си отбор и но гостуващите терени извън София. Успех на сините и Само Левски!

Р. Стоянчов

АКО

Ръдиард Киплинг

Ако се владееш, дори ако всички
разтреперани наричат те страхлив;
ако на сърцето си едничко
довериш се, но пак предпазлив;
ако си способен да изчакваш,
клеветен, не сееш клевети;
ако намразен омраза не спотайваш;
ни премъдър, ни пресвят се смяташ ти.
Ако си мечтаеш, без да си мечтател,
ако умен си, но не безлик мъдрец;
срешаш ли и КРАХА – зъл предател –
както и ТРИУМФА – стар лъжец.
Злите ако клетвата ти свята
в кръст превърнат и го понесеш.
Видиш ли в руини благата,
сътворени с кръв и почнеш нов градеж.
Ако всичко свое можеш да заложиш
и за него смело хвърлиш своя зар,
и загубиш ли, започнеш пак отново,
несмутен от неуспеха стар.
Ако изхабените ти нерви, мозък, длани,
задължиш да служат ти докрай
и да крачиш само с волята си само
непреклонен, все напред, натам!
Ако сред тълпата в себе си опазиш
рицаря; в двореца – веселия нрав;
ако всички тачиш, но не лазиш
пред всесилните и не изпитваш страх

нито от врага, нито от подъл “ближен” –
Склопвам очи сладко; че светът е твой!
и напушам го – спокоен и безгрижен –
МЪЖ си вече, сине. МЪЖ си, сине мой!

Евтим Евтимов е роден на 30. 10. 1933г. в Петрич. Завършил е институт за начални учители и седем-осем години е учителствувал в родния си град. Бил е читалищен деятел, зам. главен редактор на сп. “Пламяк”, директор на издателство “Народна младеж”, главен редактор на в-к “Литературен фронт”, главен редактор на сп. “Родолюбие” и радиожурналист. Сега е главен редактор на в-к “Новият пулс”.

Пише и публикува стихове още от ученическите си години. Досега е издал над тридесет книги. Между тях са: “Обич за обич”, “Пирински балади”, “Пирине мой”, “Нощи”, “Горчиво вино”, “Обредни песни”, “Орлови кръгове”, “Планина”, “Златна пепел”, “Между две ракии”, “Винарна”, “Причастие за влюбени” и други. Много популярни са неговите стихове и песни за виното и любовта.

Негови стихове са превеждани на много езици. Има издадени поетични книги в Гърция, Русия, Индия, Полша, САЩ и др.

За своето творчество е получил много писателски, държавни и международни награди.

През последното десетилетие заедно с композитора Тончо Русев е написал текстовете на песни на популярния певец Веселин Маринов. По негови стихове пеят песни изпълнители като Лили Иванова, Йорданка Христова, Райко Кирилов, Йорданка Варджийска, Иван Гоцев, дует “ШИК” и много други.

Продължава да пише поезия, защото според него поезията е любов, а любовта – поезия.

Обич за обич

Аз назаем не съм те прегръщал
и назаем не съм те мечтал,
всяка ласка под брой да ми връщаш.
Мен ми стига, че нещо съм дал.
Може днес да не дойдеш на среща,
но след ден,
но след два,
но след три
да потрепне в душата ти нещо
и за мен да преминеш гори,
над които небето поклаща
обгорено от бури платно.
Може дълго писма да не пращаш,
но да сложиш две думи в едно,
та за двеста писма да вълнува
и за двеста да има цена.
Може само веднъж да целуваш,
ала тази целувка една
до последния ден да гори,
до последния дъх... и до гроба.

Стига заеми!
Стига везни!
Искам обич за обич.

Така е просто всичко

Голямото е в малките ни дни,
безкрайно колкото една вселена.
Една тревичка, спряла отстриани,
понякога е божия антена.

Една калинка с шарени крила,
застанала на белия прозорец,
донася от далечните поля
забравения дъх на прясна оран.

Едно покрито кладенче със лист,
намерено сред камъните тежки,
подказва, че живота пак е чист,
макар понякога да правим грешки.

Една светулка, влязла у дома,
от мислите за мрака ни спасява.
Една пътека малка и сама
усещане за корени създава.

Така е просто всичко!... Под звезди,
застанал прав, един човек се смее:
дръвче пред къщата си посади
и сто години след това живее.

Пред една врата

“Зло куче!” – пише на вратата
зарад крадци пред този дом...
И аз изчезнах в тъмнината
ту мълчешком, ту на бегом.

А тази вечер най-случайно,
почти невидимо, уви,
вратата се отвори тайно
и моето сърце се сви.

Очаквах кучешка омраза
да ме разкъса със злина.
А на вратата се показа
безумно хубава жена.

Засмя се весело и нежно
пред този надпис изведнъж
и стана нещо неизбежно
за мен, объркания мъж.

Пред този час, по този случай
добра идея ми дойде –
ако това е злото куче,
ах, нека да ме изяде.

ставаме мост!
Тежък крак
гази пак
нашия гръбнак,
гази прос,т
гази цар,
гази президент,
бог да те пази,
и премиер гази
политик,
дипломат...
кой ли още не,
гази лудо диване
няма как,
гази хайдамак
собствения си гръбнак!

П.С.
Брате Кубрате,
пише ти от зоната
на здрача
тоя дето е написал
“Стената на плача”.

16. 11. 2003г.

Иван Раденков

Службогонци

Да постъпиш някъде на служба
трябва да си доушник на УДБА,
да си следовател на Гарашанин
и да забравиш, че си християнин.

Заради някаква бедна заплата
да си продадеш жената,
да служиш на “сините демократи”
по-скоро да станат аристократи.

При Милошевич да си изпратиш децата,
а после - славен борец за езика,
да станеш еталон за българщината,
с награди да те уважи Сердика.

Половин век да носиш шафети
и марксизъм да преподаваш,
да се боядисаш в синьо-сливово
и пак червена мъгла да ни продаваш.

Зет началник, дъщеря – митничар
синът ти да работи в меверето,
радиостанция да имаш в мазето –
и здраво да си тъпкаш портмонето!

Като шеф на банка стара
всеки ден да лапаш скара –
скъпа кола да разиграваш,
и чужди хотели да продаваш!

От вражески елементи цял живот
да пазиш държавната граница,
и днес отново за заслуги
да се гостиш с демократична баница.

Новица Станков

Небеския народ

На кълбото живеят много народи,
има много езици и култури,
но само тук под небеския свод -
обитава небеския народ!

Под него всичко е особено,
хора, природа, реки, планини,
а бе никъде, никъде на света,
няма такава небесна красота!...

Дали за щастие или кой знай,
тука е попаднал и моя роден край?!
Остатъка на планетата за съжаление -
няма такава положение!

Петък

Цяла седмица чакам рейса
за босилеградско – у дома!
Винаги по един маршрут:
Ниш – Горна Лисина.
Пътувам със смесени мотокари:
влак, плюс рейс, плюс пеша –
все заради пестене на пари!

Във влака зад гърба слушам
трънско-моравски диалект:
две божичанки със “смесени лайна”
клюкарствуват срещу родния край.
Имало и в тях българска кръв,
трябва им двойно гражданство
не защото падна Ботев на Вола -
а за безмитен внос на кола!
Само че имало една пречка:
мъжът ѝ вече не бил Динов
а се прекръстил на Митич!
Неделя, пак се връщам в Ниш
да чакам да дойде петък...

Третата вълна

За тях слънцето изгря от изток
и ток е ток, а дроб е дроб,
повечето от тях не искаха
на чужди идеали да бъдат роб.

Същите тия докато там бяха,
за много факти не разбраха,
едни се върнаха, други останаха –
според съдбата на живота...

Нови поколения отиват,
вълните вече няма да спрат
идват хора с нови навици –
Европа без граници!

Баща ми, по прякор – “Доктора”

Някога в нашите прекрасни баири
в местността наречена “Станци”,
“Г-дин доктуро” на майтап,
измамил няколко долноръжанци.

Работата била много интересна,
някои пуснали слух че е “лекар” –
нищо че всъщност той винаги е бил
един обикновен чорбаджийски говедар.

Той лесно намерил му колая:
намерил си и апаратура,
а за простата номенклатура –
виновна била низката температура...

Било мъгла, дъжд и кал –
някои почнали да треперят от студ;
“дали пък тоя доктор не е луд?” –
почнали някои да се питат;

а той старателно ги прегледал,
и някои приятелки старателно изпипал.
Стигнал да напише и рецепти –
да дойдат утре за лекарства...

На другия ден дошли селските баби
да искат още медикаменти,
а “доктора” едвам избягал
когато дядо ми го погнал...

В детството заедно пасли овце,
и мечтали за по-хубав живот,
а когато времето стигнало –

почнали от начало...

След края на учението
единия влязъл в меверето;
но за да направи кариера решил
да заличи презимето.

Без угризение на тоя мъж
хрумнала идея на “двойния ум”,
от утре няма да бъде Христов,
а гордо и смело – Ристич Крум!

Решил човека набърже да стане
и мултикултурен и мултиконфесионален...
името задраскал, а презимето изменил –
и смятал че никого с нищо не е обидил!

Но света е малък - комшията разбрал
и когато за първи път го срещнал,
на “чист” сръбски го попитал:
“Йели Ристичу, ко ти даде то бугарско име?”

Той обаче бързо сменил темата
и на първата свил “на дясно”,
хич не му пукало, че на комшията
някои неща не са наясно!...